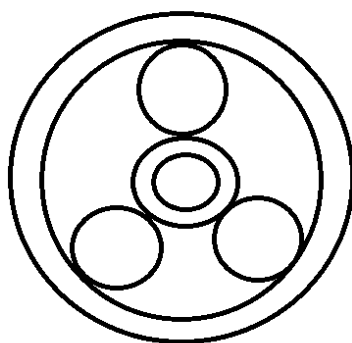

Axis Mundi

Axis Mundi

Nr. 4, Efterår 2019

Om Axis Mundi:

Axis Mundi er et fagblad knyttet til Religionsstudier. Bladet produceres af studerende fra Religionsstudier, med støtte fra Studienævnet og undervisere. Axis Mundi udkommer en gang hvert semester.

Axis Mundi har til formål at producere, samle og udgive materiale og informationer, der er religionsfaglige og relevante for studerende, så vel som undervisere på SDU.

Om Axis Mundis logo:

Axis Mundis logo er en enkel illustration af et planetgear, hvilket er et system af gearhjul med et centralt og flere ydre. Logoet afspejler tilgangen til studiet: Applicering af teorier, forskning, feltarbejde m.m. på et givent emne.

Logoet er designet af Tine Lundsgaard Christensen.

Redaktion:

Rasmus Hagemann Pedersen

Tine Lundsgaard Christensen

René Mathiesen

Mille Winther

Anja Jensen

Kontaktoplysninger:

www.facebook.com/axismundiSDU

Velkomst

Axis Mundi er endeligt hoppet på mediebølgen og er gået viralt. Fra nu af, vil i kunne finde vores allesammens kære studenterblad på World Wide Web, under Facebooksiden "Axis Mundi". Logoet, der er designet af Tine Lundsgård Christensen, er bevaret og symboliserer de forskellige tilgange til studiet (se logobeskrivelse). Designet til Axis Mundi er designet af René Mathiesen og Simone Storm. Vi håber, I kan lide det! Vi sætter altid stor pris på jeres kommentarer, så skriv endelig til os på Facebook, hvis der er noget, I synes, vi kan gøre bedre.

Denne udgaves skribenter spænder fra 5. semester til en nyligt uddannet kandidat fra Religionsstudier. Vi er enormt glade for at have modtaget så mange bidrag fra studerende på kryds og tværs af årgangene; det vidner om, at behovet for en akademisk legeplads stadig er tiltrængt. De forskellige artiklers emner bevidner ligeledes om den akademiske mangfoldighed vores fag indeholder. Du vil dermed kunne læse om akkadisk sprog og gudekonstruktioner i Mesopotamien, 9/11 set med religionshistoriske briller, Hospitalspræster, Hesiod og sekulariseringstendenser i skønlitteratur. Derudover vil du kunne læse en beretning fra studiestarten, interviews af Religionsstudiers nye adjunkt, nye faglige vejleder og forskerbidrag fra Mikael Rothstein, Laura Feldt og Mikael Aktor. Der vil ligeledes være en kort reportage fra hytteturen.

Alt dette vidner om vores fags diversitet, og hvor mange forskellige interesser og nicher der er i Religionsstudier, og vi er stolte af at kunne repræsentere dette i Axis Mundi.

I denne opgave har vi fravalgt opgavesektionen. Dette har været en løbende diskussion igennem alle vores udgivelser, og nu har vi endeligt taget springet.

Har du en redaktør gemt i maven eller blot en interesse for det skriftlige medie? Så har Axis Mundi brug for dig! Til næste semester vil der ske en stor udskiftning i redaktionen, da mange af vores redaktører er i gang med at færdiggøre deres specialer. Så skriv til os på vores Facebookgruppe www.facebook.dk/axismundiSDU.

Studerende fra alle semestre kan være en del af redaktionen. Vi forventer blot, at du deltager aktivt i redaktionsmøder og at du har en interesse i at opretholde Axis Mundi ☺

Denne udgave har vi været så heldige at blive beriget med artikler, og det håber vi fortsætter! Så er du interesseret i at bidrage med en artikel eller har en kommentar eller andet, så kontakt os på ovenstående webadresse. Artikler og lignende, man ønsker medtaget i næste udgave af Axis Mundi, skal være redaktionen i hænde senest d. 1. april 2020.

Rigtig god læselyst!

De bedste hilsener

Redaktionen

Indholdsfortegnelse

NYHEDER	1
ARTIKLER	3
HOSPITALSPRÆST: VI GIVER FRIHED TIL MENNESKER DER HAR DET GRUSOMT	4
SIMONE AGNER REIMER, STUD.MAG. I RELIGIONSSTUDIER, SYDDANSK UNIVERSITET	4
ET RELIGIONSHISTORISK PERSPEKTIV PÅ UDVALGTE REPRÆSENTATIONER AF MARTYRDOM I 11. SEPTEMBER-ANGREBSMANUALEN	8
ISA EGHOLM CHRISTENSEN, STUDIENÆVNSSEKRETÆR, CAND.MAG. I RELIGIONSSTUDIER, SDU	8
KAN MAN Š-STAMME IŠTAR?	20
RASMUS HAGEMANN PEDERSEN, 9. SEMESTER, RELIGIONSSTUDIER, SDU	20
SKAL DU VÆRE PRÆST?	24
MARTIN DJØRBY KNUDSEN, 7. SEMESTER, RELIGIONSSTUDIER, SDU	24
INDIVIDUALISME- OG SEKULARISERINGSTENDENSER I DANSK SKØNLITTERATUR	27
ANJA JENSEN, KANDIDATSTUDERENDE, RELIGIONSSTUDIER, SDU	27
HESIOD	47
MARTIN DJØRBY KNUDSEN, 7.SEMESTER, RELIGIONSSTUDIER, SDU	47
STUDIESTART 2019 – STORE FORVENTNINGER	55
THEA KASPERSEN, 7. SEMESTER, RELIGIONSSTUDIER, SDU – TUTOR 2019	55
INTERVIEWS	57
11 SPØRGSMÅL TIL UNDERVISEREN	58
JOHANNE LOUISE CHRISTIANSEN	58
INTERVIEW MED FAGLIG VEJLEDER V. RELIGIONSSTUDIER	61
LOUISE FUNCH CLAUSEN	61
FORSKERAKTIVITET 2019	62
TINE LUNDGAARD CHRISTENSEN, KANDIDATSTUDERENDE, SDU	62
MIKAEL AKTOR	62
LAURA FELDT	63
MIKAEL ROTHSTEIN	64
SATIRESEKTIONEN	68
EN-IKKE-NÆRMERE-DEFINERET-FRUGT-FRA-BIBLEN-BLADET	69
OM EN-IKKE-NÆRMERE-DEFINERET-FRUGT-FRA-BIBLEN-BLADET:	69
REPORTAGE FRA RELIGIONSSTUDIERS HYTTETUR – ET IKONOGRFISK FELTSTUDIE	69
DET AKADEMISKE HOTEL	70

Nyheder

På de kommende sider vil du blive oplyst om forskellige spændende emner, men inden du når til denne vigtige viden, vil vi give dig en kort opridsning af, hvad der egentlig sker på Religionsstudier på SDU i disse dage.

Studienævnvalg

Hvert år er der valg til SDUs studienævn, og hvert andet år er der stort valg, hvor der også er valg til institutråd, akademisk råd, universitetsrådet og SDU's bestyrelse. På SDU er vi demokratiske, og sørger derfor for, at alle kan blive hørt i de forskellige instanser, gennem deres repræsentant. I år ligger valget til Studienævnet d. 26. og 27. november, hvilket betyder, at redaktionen endnu ikke er bekendt med valgets endelige resultater.

Religio

Foredragsforeningen RELIGIO har som sædvanligt haft et fremragende efterårsprogram. Den 19. september var semestrets første foredrag med Jørgen Podemann Sørensen, der fortalte om døende og genopstandne guder. Foredraget spændte over en bred religionshistorisk kam, og vi blev således oplyst om alt fra ægyptiske guddommes dødsrejser til Jesus af Nazareths visit i de dødes verden. Fremmødet var flot, og det var dejligt at se nye såvel som gamle kendinge blandt de fremmødte.

D. 22. oktober holdt Religionsstudiers nye adjunkt Johanne Louise Christiansen foredrag om "Den fleksible Koran: Om dispensationer, undfangelser og smuthuller i Islams helligskrift". Foredraget var særdeles velbesøgt, og det var en sand fornøjelse.

D. 19. november får vi Adam Hyllested fra forskningscentret Roots of Europe – Language, Culture and Migration, Københavns Universitet på besøg. Adam er ekspert i Indoeuropæisk kultur og vil tale om "Indoeuropæerne i nyt lys – sprog og migration i det forhistoriske Europa". Her vil fokus især være på de nye forskningsbølger indenfor feltet, og hvorledes disse har relevans for studiet af religioner.

Foredrag i RELIGIO koster 35kr og er åbent for alle interesserede.

Fra januar 2020 ophæves samarbejdet mellem RELIGIO og Religionshistorisk Forening. Dette betyder at medlemskab i RELIGIO ikke længere knytter sig til et medlemskab i Religionshistorisk forening.

Et års medlemskab for to sæsoner med i alt seks foredrag vil komme til at koste 100 kr.

Faglig Vejleder

Religionsstudier har i forsommeren fået ny faglig vejleder: Louise Funch Clausen som overtog fra Nadja Bundgaard Pedersen. Her i Axis Mundi har vi fået lavet et interview med den nye faglige vejleder, som i vil kunne læse på side 61

Fagrådet

I fagrådet er der d. 29. september blevet afholdt valg. Formanden/Forkvinden Thea Kaspersen fortsætter og Johanne Kristine Eriksen overtager næstformand(kvinde)-stillingen fra Tine Lundsgaard Christensen. Fagrådet står over for en ombygningsproces. Der er tale om at væggen ind mod dansk/litteraturvidenskabs fagrådslokale skal rives ned. Dansk/lit. rykker ind på vores læsesal, og vi får deres rum – vi får dermed læsesal sammen med klassiske studier. Det lille lokale (med bordfodbold) bibeholdes. I forlængelse af dette arbejdes der på at sammenslutte 4 ud af 5 studier på institut for kulturvidenskaber. Målet er at fremme kommunikation på tværs af fagråd og sikre fagrådernes overlevelse – dette har ikke direkte relevans for Religionsstudier, da vi er på institut for historie. Vi skal dele det nye store fagrådslokale med filosofi, medievidenskab og interkulturel pædagogik. Vægrighed af ombygning bliver ca. en uge.

Udover dette, så har fagrådet, i samarbejde med RELIGIO afholdt hyttetur d. 11.-12. oktober.

Der bliver også arbejdet hårdt på en mulig studietur til en endnu ukendt lokation.

Studietur

Studieturen til Brasilien er desværre blevet aflyst. Da dette skyldtes for få tilmeldinger, opfordrer Studienævnet til, at studerende overvejer mulige destinationer for en studietur. Der er for nyligt blevet afholdt møde i fagrådet om netop dette.

Artikler

Hospitalspræst: Vi giver frihed til mennesker der har det grusomt

Simone Agner Reimer, stud.mag. i religionsstudier, Syddansk Universitet

Hospitalspræster har mange forskellige opgaver på sygehusene, blandt andet nød dåb og vielser. Men de har også uformelle samtaler uden præstekjole, hvor de sagtens kunne ligne psykologer der rart tilbyder en kop kaffe og trækker stolen ud. Foto: Les Kaner.

Hospitalspræst: Vi giver frihed til mennesker der har det grusomt

Sortklædt med den klassiske hvide pibe-krave og en lidt langtrukken time om søndagen – sådan tænker mange om præster. Men da jeg møder hospitalspræsten Dorte på Odense Universitetshospital, er det en helt anden præst end jeg ellers havde forestillet mig.

På religionsstudiet undervises studerende i videnskabelige metoder. Men i mange tilfælde møder de studerende udefrakommende der

stiller spørgsmålstejn ved, om faget er videnskabeligt; ”Er du selv troende? Skal du være præst?” Sidste spørgsmål er for mig en tydelig identifikation af, at den studerende bliver anset for at stå inde for et religiøst budskab, hvilket adskiller sig fra studiets videnskabelige tilgang. Det er interessant, og en kæmpe opgave at belyse samspillet mellem religion og videnskab. En opgave for stor til måske nogensinde at kunne svare på. Men jeg har et konkret eksempel som vi kan kigge på; hospitalspræster på Odense Universitetshospital. Her ses præstens dobbelte rolle; den videnskabelige- og den personlige tilgang til tro, i samspil med det

danske sundhedssystem i tæt kontakt med lægevidenskabens forsøg på at redde liv.

Svend Brinkmann: ”Jo du er religiøs”

Vi møder religion i alle former, på nye måder, hele tiden. I psykologen Svend Brinkmanns podcast *Brinkmanns briks*, udkom i september i år afsnittet ”Jo, du er religiøs”. I afsnittet introduceres lytteren til klassiske sekulariseringsteorier af blandt andet Durkheim. I 1980’erne var tanken, at religion i samfundet var på vej ud, og heraf afkom sekulariserings-teorien. Denne tanke ændrer sig og Grace Davie, sociolog (f. 1946-) beskriver hvordan det religiøse liv ikke mindres men ændrer sig til at være uafhængig af religiøse institutioner. Dette kalder hun *believing without belonging*. Robert Bellah, religionssociolog (f. 1927-) beskriver hvordan religion er *limen* i samfundet, på trods af faldende medlemstal i religiøse institutioner. Bellahs teori kan bruges i sammenhæng med hospitalspræsterne, som ikke er traditionelle sognepræster, men i stedet har virke på hospitalet. Herved er det religiøse en implicit del af det danske sundhedssystem. Hospitalspræsterne står til rådighed for eksistentielle samtaler, hvilket beskrives i den Danske kvalitetsmodel for sygehuse;

”Eksistentiel eller åndelig støtte grunder sig i det helhedssyn, at mennesket både er et fysisk,

psykisk, socialt og åndeligt væsen. Det eksistentielle eller den åndelige dimension, hvori et menneske forholder sig til sig selv, sin situation og livets vilkår og danner sit eget livssyn”

(Den Danske kvalitetsmodel for sygehuse, version 2, 2012, standard 2.1.4.)

Død ved livets start

”Kulturminister Joy Mogensen har mistet sit barn” - sådan lød overskriften på TV2 d. 7. oktober 2019. Sognepræsten Eva-Maria Schwartz udtaler i *Kristeligt Dagblad* d. 8. oktober 2019, at;

”Alle menneskers sorg vil være forskellig, men det, vi som præster kan, er, at vi mere benhårdt forholder os til det grundvilkår, at folk – og også børn – dør. Vi ved, at livet indebærer lidelse, men også glæde og barmhjertighed”
(*Kristeligt Dagblad*: d. 8. oktober 2019, Mette S. Hansen).

I denne sammenhæng vælger *Kristeligt Dagblad* at interviewe Københavns Sognepræst Eva-Maria Schwartz, for at få en udtalelse omkring tabet af et barn. Præsten varetager derved en position der bidrager med åndelig- og eksistentiel omsorg. Selv udtaler Joy Mogensen på Facebook at hun ”... Forsøger at af-finde mig med, at det ikke er alting i livet, der

kan forklares eller give mening (Facebook: 07.10.19, Joy Mogensen).

I denne sammenhæng vil jeg inddrage mit interview med hospitalspræst på Odense Universitetshospital Dorte Wittrup Winther. Hun fortæller ligeledes, at hendes samtaler med forældre til døende eller døde børn, bærer præg af en frihed så de pårørende kan adressere deres rå følelser overfor præsten. Samtalerummet er uden de forventelige metoder eller løsningsforslag, som en psykolog måske ville bidrage med. Eva-Maria Schwartz beskriver ligeledes at "Kirken tilbyder et sprog til at tale med mennesker i dyb sorg" (Kristeligt Dagblad: d. 8. oktober 2019, Mette S. Hansen).

Kontor i højden og akut tilkald

I denne sammenhæng kan en naturlig tanke være; jamen jeg er ikke troende, hvorfor skulle jeg så bruge en præst til åndelige- og eksistentielle spørgsmål? Dorte Wittrup Winther forklarede i interviewet, at religion ikke behøver at spille en rolle i hendes arbejde som hospitalspræst. Hun spørger ikke ind til patienten eller dennes religiøse liv, med mindre de selv åbner op for emnet. På hendes kontor står både Højskolesangbogen, Det Nye Testamente og Koranen. På 15. sal, formegentlig Odenses højest placerede kontor, byder Dorte på kaffe og en lang snak med eftertænksomme pauser. På bordet ligger en hvid iPhone, der kan ringe når

som helst. Ligesom en læge, er hun på døgnvagt og står derfor klar til at have samtaler, lave nød dåb eller -vielse, samt holde andagter eller bede en bøn for patienterne. Hun beskriver hvordan samtalen ikke afhænger af tro, men i fællesskabet hvor to mennesker betror sig til hinanden og hvor hun kan opmuntre med konkrete håb. Ofte er det blot dette, der giver et åndehul til patienter eller pårørende. Lægevidenskaben giver de skæbnesvangre besked, mens hospitalspræsterne står som udefrakommende der kan lytte uden at have "relationerne i klemme" som Dorte siger. Hun er et eksempel på hvordan identifikation med et religiøst standpunkt ikke nødvendigvis betyder noget for fagligheden. Dorte beskriver hendes tanker om efterlivet og "som Grundtvig siger det; der står en tom stol og venter på dig i himlen". Hendes hverdag er samtaler blandt mennesker, der kan tale frit, uden at hun skal dokumentere og rapportere som psykologer ellers skal. Hendes beretninger rummer alt fra nød dåb af et spædbarn, 24 timer gammelt, i overhængende fare for at dø, til en 75-årig mand der ikke længere vil kæmpe imod kræften. Ritualer giver familien håb, og samtalen med den ældre mand, er en overflod af livshistorier og munterhed. Som Brinkmann beskriver det, er religiøsiteten evigt foranderlig – er det ritualer eller samtaler? Han stiller spørgsmålstegn ved, om optagethed af en sund livsstil med kostplaner, kalorietælling og motion er

nutidens religion? Eller er det, som Dorte beskriver det, ikke relevant, så længe vi blot mødes overfor hinanden, som to mennesker der vil lytte, uden at definere?

Åbent samtalerum

Gennem interviewet med Dorte blev det tydeligt, at alle var velkommen til en samtale med hende, uanset religiøs overbevisning. Måske er

præsternes arbejde uden for kirken, i dette tilfælde hospitalet, blot som enhver anden menneskelig relation, der åbner op for et rum hvor vi kan være som vi er, der hvor vi er i livet. For som Joy Mogensen skriver, så er livet uforklarligt og nogle gange skal vi prøve ikke at forstå, men blot at være i situationen, i samtalen, i hinandens grin og i hinandens sorg.

Et religionshistorisk perspektiv på udvalgte repræsentationer af martyrdom i 11. september-angrebsmanualen

Isa Egholm Christensen, Studienævnsekretær, Cand.mag. i Religionsstudier, SDU

Denne artikel udspringer af min forkærlighed for at undersøge problematiske, religionshistoriske begreber – nærmere bestemt: Hvordan disse begrebers religionshistoriske udvikling stadig i dag er højaktuelle fænomener. Derfor tager artiklen hovedsageligt udgangspunkt i dele af mit speciale fra 2018 omhandlende martyrdom i relation til terrorangrebet på World Trade Center den 11. september 2001.

Hvorfor i det hele taget tale om 'problematiske, religionshistoriske begreber'? Fordi: Dét at arbejde med problematiske begreber har været en del af religionsforskningen siden disciplinens spæde begyndelse. Her tænker jeg naturligvis på, hvordan diskussioner om magibegrebet har stillet forskere i opposition til hinanden. For evolutionstænkeren James Frazer var magi placeret som det nederste princip i et evolutionistisk udviklingsforløb fra magi, til religion og videre til videnskab (Tybjerg 2010: 131-132; 134). Sideløbende med Frazer placerer Durkheim sig som ritualist med et fokus på ritualers kollektive virke. Han adskiller magi og religion, idet magi for ham må forstås som en individuel praksis, hvor religion/ritualer er kollektive udførelser (Durkheim [1955]: 304). Flere har kritiseret Durkheims opdeling, og for Douglas, der ellers er tydeligt inspireret af Durkheims arbejde, er magi en rituel, social kategorisering. Magi opleves af udøveren som at have effikacitet, og en adskillelse af de to begreber – magi og ritualer (og dermed religion) - umuliggøres, da alle ritualer i en hvis forstand må være magiske (Douglas 1966: 59-73). En mere nutidig kritik af det gamle evolutionistiske magibegreb er Strattons begreb om "my miracle, your magic" (Stratton 2007). En af hendes hovedpointer er, at mirakler giver autoritet, mens magi har været anset som negativt, og derfor har været anvendt som kætteribeskyldninger mellem de tidlige kristne grupper (Stratton 2007: 108-112). Forskningsmæssigt er diskussionen om magibegrebet endnu ikke færdig, men der eksisterer i dag en langt større konsensus på området om, at man ikke kun kan klassificere magi som en negativ praksis. Som Feldt (2016) bl.a. argumenterer, har populærkultursgenren med værker som *Harry Potter* genintroduceret magibegrebet og den religionsvidenskabelige forståelse heraf. På samme måde som magibegrebet er martyrdomsbegrebet komplekst, fordi det ofte er flettet ind i flere diskurser end blot den religionsvidenskabelige. I denne artikel vil jeg udfolde og undersøge martyrdomsbegrebet i relation til terrorangrebet den 11. september 2001. Mere præcist centrerer min forståelse sig omkring dén angrebsmanual, man fandt efter angrebet, som beskriver flykaprernes rituelle praksis før og under

angrebet. 9/11 markerer en samfundshistorisk vending i måden, hvorpå vi forstår og taler om terrorisme, og det var samtidigt første gang, at verden oplevede en selvmordsaktion i et sådant omfang, hvorfor det er både oplagt og relevant at undersøge denne begivenhed nærmere.

Martyrdom – en kollektiv repræsentation:

En martyr ofrer sit liv for at vise sit engagement til en bestemt sag – i et religiøst henseende vil sagen være martyrens religiøse overbevisning (Cook 2007: 1; Atran 2012: 225-236; Mitchell 2012: 1; Middleton 2011: 157).

Som fænomen indeholder martyrdomsbegrebet en dualistisk korrelation mellem på den ene side at repræsentere et religiøst funderet insider-perspektiv, og på den anden side at repræsentere outsiderens opfattelse af terrorisme (Middleton 2011: 5-7; Mitchell 2012: 2-3). Dette skaber, som Marie Vejrup Nielsen argumenterer, ”othering”, hvilket betyder, at der skabes en identitetskonstruktion af ”os” (positiv egen-identitet) og ”dem” (kættersk, destruktiv og falsk position) (Nielsen 2012: 74). Netop opfattelsen af en gruppe som homogen, understreger Kanter og Atrans argumentation om ritualers betydning i opretholdelsen af den kollektive samhørighed i en gruppe (Kanter 1972: 100; Atran 2002: 115-116; 140). For Atran er ritualer i sig selv et udtryk for socialt engagement, og han placerer sig derved i en durkheimisk forskningstradition. Durkheim argumenterer netop for i *The Elementary Forms of Religious Life* (1912), at religion og samfund må opfattes som mere eller mindre sammenkædet (Durkheim [1995]: 44). Samfund er *sui generis* (dvs. samfund forstås som sin egen slags), og han tilskriver ritualer effikacitet, fordi de virker som kollektive repræsentationer i gruppen (Durkheim [1995]: 15). Det er det kollektive, der binder grupper sammen, og som forstærkes via ”effervescens”. Effervescens er altså den kollektive følelse af samhørighed og dét kraftprincip, som opstår hos individet, når gruppen udfører en kollektiv handling. Jeg vil derfor dristige mig til at kategorisere ”martyrdom” – udført kollektivt i en gruppe – under effervescens-begrebets kraftprincip, da rituelle handlinger forstærker det kognitive og emotionelle tilhørsforhold til en gruppe. Er man villig til at udføre disse handlinger, understreger det éns engagement til gruppen (Sosis & Alcorta 2003: 267). Denne tilgang til religiøse gruppertilhørsforhold tillader mig at placere martyrdom som en faktor, der gennem religiøse forestillinger og rituelle handlinger understreger engagementet til den religiøse gruppe ved netop at ofre sit liv (Sosis & Alcorta 2003: 268). På den måde repræsenterer martyrdom et helligt symbol, som Atran således argumenterer for (Atran 2012: 225). Martyren fungerer dermed som et symbol på en selvopfrelsende ideologi, som er i familie med andre flydende energier, der varetages gennem repræsentative symboler. Durkheim beskriver denne religiøse kraft,

der flyder rundt, som ”mana”. Han eksemplificerer, hvordan mana genereres gennem udførelsen af ritualer (der hvor effervescens-kraftprincippet opstår), og hvordan mana overføres til de australske klaners totemmer (Durkheim [1995]: 207-241). Totemmet får dermed en vigtigere status i samfundet og besidder samme flydende kraftprincip som martyren.

I tillige er begrebet spundet op omkring en følelse af forfølgelse af den gruppe¹, hvori martyren manifesterer sig. Forfølgelsen er nødvendigvis ikke omfattende, men for gruppen opfattes og artikuleres den som værende central. Frivillige martyrer søger eksplicit martyrdommen, mens ufri-villige martyrer ikke nødvendigvis dør for en sag, men opskrives til martyr af en bestemt gruppe, fordi det tjener deres sag. Ofte tilskrives martyren en næsten hellig status og opnår som minimum en hagiografisk beretning (Cook 2007: 1; 4; Mitchell 2012: 3). Disse fortællinger illustrerer den lidelse, som martyren gennemgår både før og under selve udførelsen af martyrdommen (Cook 2007: 4; Middleton 2011: 31-83). Til trods for, at begrebet er vanskeligt at definere, eksisterer der disse forskningsmæssige konsensusser om, hvilke elementer begrebet overordnet indeholder.

Repræsentationer af martyrdom i tidlig kristendom og islam:

I samme periode hvor de forskellige kristendomsformer prøver at etablere sig, eksisterer der fra et kristent insider-perspektiv en opfattelse af, at de som gruppe bliver forfulgt af den romerske stat pga. deres tro (Middleton 2011: 31-48; Mitchell 2012: 21-41; Cook 2007; Stichele & Penner 2009: 107). Det er imidlertid forskningsmæssigt svært at afklare i hvilket omfang, at disse forfølgelser har fundet sted. Man lovpriste martyrdom, fordi man opfattede Jesus som proto-martyren, og alle martyrdomme blev et symbol på at gå i hans lidende fodspor (Middleton 2011: 65-71; Mitchell 2012: 23; Cook 2007: 8-11). I det kristne kildemateriale er martyrene ofte beskrevet som atleter eller gladiatorer, da de døde i arenaer såsom Colosseum – det er en form for krigermartyrdom, der her beskrives, og som først bliver aktuel igen med Korstogene omkring år 1000 (Middleton 2011: 57; 86-89).

Kirken godtog ikke kristne, der eksplicit søgte martyrdom (Middleton 2011: 49), men i praksis var det netop, hvad mange gjorde. Et eksempel findes i overgangen fra den ’forfulgte’ martyr til asketerne. I Athanasius’ *Antonius Liv* [1955] følger asketen Antonius martyrer til Alexandria, grundet ”[h]an havde selv lyst til at blive martyr [...]” (Athanasius [1955]: 94). Gud ser ham dog hellere som lærer af de asketiske praksisser, hvorfor Antonius må nøjes med at trække sig tilbage i ørkenen ”[...] hvor han dagligt var martyr for sin samvittighed og kæmpede troens kampe” (Athanasius

¹ En martyr kan også handle individuelt (Middleton 2011: 2), men her fokuserer jeg på betydningen af martyrdom i grupper, fordi Al-Qaeda som samlet organisation/gruppe stod bag 11. september 2001.

[1955]: 95). Denne daglige udførelse af en introvert-selvtugtig, symbolsk død kommer til at karakterisere forståelsen af martyrdom i en kristen kontekst de kommende hundrede år (Middleton 2011: 84-86). Hunt sammenligner martyrens død med asketens tilbagetrækning fra samfundet: Hvor martyrens død kræver et publikum og er endegyldig, repræsenterer asketens tilbagetrækning en symbolsk død, hvor asketen søger et rent og spirituelt liv, der opnås gennem askese (Hunt 2012: 47-48). Asketiske praksisser udgør en fysisk kontrol over den dødelige krop, og martyrdom kan derfor tolkes som den ultimative kontrol over kroppen (Hunt 2012: 47; Middleton 2011: 54; 75). På samme vis har flere opfattet askese som en direkte efterfølger af martyrdom, således at martyrdom på dette tidspunkt opfattes fuldstændigt som værende spirituelt, og dermed udvikler martyrdom sig til en introvert-selvtugtig praksis (Hunt 2012: 47; Middleton 2011: 84; Mitchell 2012: 40-41). Denne opfattelse vokser og bliver til rodfæstet, institutionaliseret monasticisme med specielt *Benedikts Regel* i 540'erne og ændrer sig først igen med Korstogenes indtog (Dunn 2000: 114; Middleton 2011: 84-89). Kirken promoverer idéen om, at man som kristen kan gå i hellig krig og dermed opnå martyrstatus, hvis man dør kæmpende under "Guds bannere". Hellig krig bliver en aktualitet, som for korsridderen også forbindes med at dræbe – ikke kun at dø. Martyrdom opfattes ikke længere som værende spirituelt, men aktuelt, og transformerer sig til en ekstrovert-fysisk voldsudøvelse (Middleton 2011: 84-89).

Tænker man religionssemiotisk (dvs. at religion er systemer af tegn, hvorigennem religiøse betydninger fremstår (Micheelsen 2015: 407)) omkring martyrdomsbegrebet fra oldtidens kristendomsformer og frem til 1200-tallet, erfares Ferdinand de Saussures diakrone opstilling (Micheelsen 2015: 412). Den diakrone tilgang fokuserer på sproglige ændringer over tid, og martyren er netop et symbol, hvis indholdsmætning skifter over tid. Jeg forstår dermed den diakrone udvikling af martyrdomsbegrebet i en kristen kontekst således:

Hvor martyrdom bliver til monasticisme i kristendom inden Korstogene, vokser en helt ny religionsform frem i Mellemøsten i 600-tallet – nemlig islam.

Modsat Jesus tilskrives Muhammed aldrig status som martyr, men det er alligevel med Muhammed og islams formative periode, at begrebet udformer sig. I takt med, at Muhammed opnår flere tilhængere, får han også flere modstandere, og i 622 emigrerer (hijra) muslimerne til Medina (Cook 2007: 12-14; Middleton 2011: 160). Hijraen repræsenterer i islam, hvad de romerske forfølgelser repræsenterede i tidlig kristendom. Muslimerne søger dog at hævne sig over denne uddrivelse (om end selvvalgt) og indleder en lang række kampe mod indbyggerne i Mekka². I 625 taber muslimerne kampen om Uhud, og mister flere fremstående ledere, heriblandt Muhammeds onkel (Cook 2007: 15; 24; Middleton 2011: 161; 167-171). Pga. dette store nederlag udvikles der en martyrtradition i relation til både krig og nederlag, og man kan derfor blive martyr, hvis man kæmper bravt, men alligevel bliver slået ihjel på slagmarken (Middleton 2011: 169). Derfor er der i islam fra start tale om et mere ekstrovert-voldeligt martyrdomsbegreb i modsætning til det diakrone, kristne martyrdomsbegreb, som jeg skitserede ovenfor³. Martyrdom i islams formative periode associeres dermed i høj grad med jihad. Jihad betyder oprindeligt ”at efterstræbe” [noget] i relation til Allah, og der skelnes mellem den store jihad (intern kamp i sig selv – altså at efterstræbe at være en god muslim) og den lille jihad (krig), og særligt den lille jihad kodes i vores tid sammen med islamisk terrorisme (Finn 2012: 78-79; Middleton 2011: 163-164). Selvom dette er blevet den nutidige forståelse af jihad, er det vigtigt at holde sig for øje, at begrebet ”hellig krig” stammer fra de kristne Korstoge, som beskrevet ovenfor, og det er derfor i sin essens et vestligt begreb (Finn 2012: 79; Middleton 2011: 86-89). Finn understreger desuden en vigtig pointe i relation til begrebets etymologiske anvendelse: Jihad fremgår ikke eksplicit i *Koranen*, og i sin reneste form må jihad forstås som et tilbagetrækningsstadie (fra den materielle verden) (Finn 2012: 71; 80; Cook 2007: 18-19). Den store jihad kan dermed sammenlignes med udviklingen af asketiske praksisser i kristendom, hvor asketerne ligeledes søger en spirituel forbindelse med Gud. Valantasis kalder denne forening med Gud for et helligt ægteskab og tilskriver dette som det højeste mål med askese (Valantasis 2008: 60-61). Idéen om det hellige ægteskab vender jeg tilbage til om et kort øjeblik.

I islams formative periode findes der mange martyrdomsrepræsentationer foruden krigermartyren, der søger martyrdommen eksplicit (Cook 2007: 21-23). Det var meget populært at dø som martyr i denne periode, fordi det sikrede adgang til Paradis (Cook 2007: 28-29; Rippin 2012:

² Som med oldtidens kristendomsformer findes der heller ikke én form for islam, men dette må forstås som standardforestillingen.

³ Dermed ikke sagt, at det islamiske martyrdomsbegreb ikke undergår en diakron udvikling. Se bl.a. Cook (2007).

158). Siden de færreste havde mulighed for at dø i krig, udviklede der sig også andre traditioner (Cook 2007: 21-35). Forståelsen af martyrdom i islam hænger desuden sammen med en belønningstanke og dermed med de islamiske paradisforestillinger. Det mest omdiskuterede element er selvfølgelig de nævnte jomfruer. Kritikere kalder islam for en sensuel religion, som får unge mænd til at ofre sig for posthum sex (Middleton 2011: 173; Cook 2007: 32). Dette er hovedsageligt en nutidig kritik rettet mod de mange islamiske selvmordbombere, som verden har oplevet siden 1980'erne (Middleton 2011: 178-180).

Et komparativt blik på repræsentationerne af martyrdom:

I dette afsluttende afsnit vil jeg med udgangspunkt i 11. september-angrebsmanualen sammenholde det ekstrovert-voldelige martyrdomsbegreb med det introvert-selvtugtende martyrdomsbegreb, ved at påvise disse umiddelbart forskelligartede martyrfænomeners underliggende isomorfe træk. De adskiller sig, idet det ekstrovert-voldelige martyrdomsbegreb udspringer fra en 'hellig krig'-baseret terminologisk kontekst, hvor fokus er på en fysisk manifestation af martyrens død. I kontrast er det introvert-selvtugtende martyrdomsbegreb en form for spirituel holdning til det fysiske liv, som kun repræsenteres ved en symbolsk død. I det følgende er mit hovedærinde ikke desto mindre at argumentere for, at der ikke blot er tale om et homonymisk overfladeslægtskab mellem de to martyrtendenser, men et dybere og religionshistorisk funderet rodnet nærer disse religiøse udfoldelsesformer og er årsagen til deres familielighed.

Anvendes Middletons argumentation om, at det er narrativet, som skaber martyren og giver gruppen tilknytning til sin fortid (Middleton 2011: 69; 174), kan manualen i dette tilfælde behandles som den narrative ramme om martyrerne – dvs. den tekstuelle handlingsramme, der tilskriver martyrerne/flykaprerne en hellig status (Cook 2007: 1; 4; Mitchell 2012: 3). Det bør dog pointeres, at der er forskel på, hvordan martyren opfattes i forskellige traditioner. Den potentielle martyr kan selv tolke sine handlinger i en martyrisk kontekst, men det kan modsat være omgivelserne, der først og fremmest – og først og fremmest post festum (altså efter udøverens død/ekstreme dedikation til sagen) – tillægger relevans til denne martyrdomstolkning. Manualens martyriske fokus må tilskrives første tendens i en selvforståelse af at være martyr, og kan ikke tillægges den bredere befolknings opfattelse af et martyrisk forbillede.

Udover at operere med et eksplicit fokus på martyrdom har manualen også et mere implicit fokus på forestillingen om, at man kan opspare hellighed til efterlivet:

”[...] Velsignelse til hvem der opnår den ædle belønning fra Gud. Den Ophøjede sagde: (Eller forventede I, at I skulle træde ind i Paradis, uden at Gud vidste, hvem af jer, der havde stræbt, og uden at Han kendte de udholdende) [3:142]” (§1.9).

Citatet demonstrerer både, at martyrdom manifesteres som den ædle belønning, flykaprerne opnår ved udførelsen af aktionen, samt at det er muligt at opspare hellighed til efterlivet. Nietzsche integrerer dette synspunkt i sin skeptiske og kritiske udlægning af kristendommens udviklingshistorie med særligt fokus på den katolske kirke efter reformationsperioden (Sloterdijk 2010: 28). Det er imidlertid ikke den kritiske tone, men selve hans observation, jeg hæfter mig ved her. Den empiriske undersøgelse jeg lavede i mit speciale synes at tale for, at et sådant efterlivsfokus optræder i alle religiøse miljøer, der opfordrer til ekstreme handlinger af forskellig karakter. Denne forestilling er desuden heller ikke fremmed i tidlig kristendom. Sammenlignes der med *Antonius' Liv*, bliver det klart, at der allerede i overgangen mellem martyrdom og asketiske praksisser eksisterede en sådan opsparingsforestilling:

””Vores livsdage er halvfjerdsindstyve år, og kommer det højt, da firsindstyve, og deres herlighed er møje og slid.” Hvis vi nu altså bliver ved med at drive askese gennem alle de 80 år, eller endog gennem 100 år, skal vi ikke være konger i andre 100 år, men i evigheders evighed, som løn for de 100 år” (Athanasius [1995]: 75).

Belønningen er ens for begge teksters vedkommende: Et evigt liv. Udførelsen af såvel asketiske praksisser som martyrdom tjener dermed et højere formål. Med udgangspunkt i tanken om ”et højere formål” finder jeg det fordelagtigt at udfolde Valantasis’ konkrete teori om det hellige ægteskab med Gud, som han anser for det højeste mål med askese, da han argumenterer for, at asketer gennem tilbagetrækning fra det hegemoniske samfund former en gruppeidentitet, der adskiller sig fra den dominerende samfundsidentitet (Valantasis 2008: 62; 81). Det hellige ægteskab med Gud udgør en identitet, der ikke længere er betonet som en religiøs majoritetsidentitet (Valantasis 2008: 62), og der skabes dermed med en ”os” og ”dem”-konstruktion. Valantasis understøtter derfor Nielsens observationer af ”othering”, og han er ligeledes med til tydeliggøre, hvordan den introvert-selvtugtende martyrdomsforståelse optræder i manualen. Som det netop er tilfældet med de tidlige kristne asketer, adskiller flykaprerne sig også fra det omkringliggende samfund pga. deres hellige ægteskab med Allah. ”Allah” nævnes 89 gange i manualen (Lincoln 2003: 11), og det påpeges flere steder, hvordan

flykaprerne skal forberede sig til foreningen med Allah. Undertiden beskrives foreningen som et bryllup (§1.8), andre steder som en rejse på vej mod Allah (§3.4). Brugen af disse metaforer understreger dermed, at der er tale om et monotematisk⁴ fokus på foreningen med Allah, som herved afspejler et mere spirituelt martyrdomsfokus end den ekstrovert-voldelige martyrdomsforestilling, der også findes i manualen. De intenderede modtagere i manualen beskrives som hellige i modsætning til dem, der beskrives som ”de vantro”, hvilket også fremhæver fokuset på det hellige ægteskab med Allah. Denne komparative lighed mellem de nutidige flykaprere og de tidlige kristne asketers stræben efter foreningen med en guddom understreger, hvordan religionshistoriske forestillinger og begreber udvikler deres praktiske anvendelse og indholdsmætning over tid. Med udgangspunkt i religionssemiotikkens diakrone tilgang, som fokuserer på netop symbolers skiftende indholdsmætning over tid (Michelsen 2015: 412) kan det hermed anskues, hvordan martyrdomsbegrebet opererer på tværs af tid, kontekst og religionsform.

Manualen benytter sig af en terminologi med fokus på det spirituelle (§1.7), som kun kan forstås ved genkaldelse af de asketiske begrebers anvendelse og forståelse. Martyrdom i oldtidens kristendomsformer bevæger sig netop fra en fysisk handling til en introvert-selvtugtende praksis, der fokuserer på en spirituel holdning vedrørende efterlivet (Hunt 2012: 47; Middleton 2011: 84; Mitchell 2012: 40-41). Samme tendens er synlig i forskningen vedrørende radikaliseringsprocesser og forståelsen af disse dynamiske processer. Her placerer Goerzig og Al-Hashimi sig med et fokus på de voldlige holdninger som radikaliseringsprocessens endeligt, hvor Alimi, Demetriou og Bosi anbringer sig med et fokus på de voldlige handlinger som processens endemål (Goerzig & Al-Hashimi 2015: 31; Alimi et. al. 2015: 11). Med udgangspunkt i disse forskellige teoretiske standpunkter og undersøgelsen af martyrdomsbegrebets spirituelle udvikling i tidlig kristendom, argumenterer jeg således for, at det er muligt at placere martyrdom som et eksplicit element i religiøse radikaliseringsprocesser. Dette understøtter jeg ydermere med, at martyrdomsbegrebet opstillet i manualen både benytter den introvert-selvtugtende og spirituelle holdning som illustreret, men også indeholder eksempler på den ekstrovert-fysiske voldshandling, hvorfor disse to martyrdomsrepræsentationer afspejler radikaliseringsprocessernes forskningsdomæne:

”Bed for dig selv og alle dine brødre; for sejr, for støtte for at ramme målet og vær ikke bange. Bed Gud om at skænke dig martyrdommen, når du træder frem og ikke flygter og bed for udholdenhed

⁴ Begrebet er hentet fra Sloterdijks fremstilling af vredesbegreberne ”thymos” og ”menis”, og betyder grundlæggende, at der er tale om et ensartet fokus (Sloterdijk 2010: 9; 11).

og belønning i det hinsidige” (§3.7).

Nogle paragraffer længere oppe i manualen (§§3.1-3.4) beskrives det, hvordan flykaprerne går om bord på flyvemaskinen, og hvordan den sætter afsted. Det udvalgte citat må således forstås i denne kontekst. Der hersker ingen tvivl om, at formuleringen ”at ramme målet” refererer til den eksplicite, fysiske udøvelse af martyrdom, når flyvemaskinen flyver ind i det tiltænkte mål. Martyrdom kan endvidere klassificeres som et element i religiøse radikaliseringsprocesser pga. det hellige ægteskab med en hvilken som helst guddom, hvor martyrerne indtræder i en anden identitet end det omgivende samfund, som de føler og aktivt markerer sig som værende i modsætning til, og dermed betones der en ”os” og ”dem”-opdeling gennem gruppeidentitet, hvilket ligeledes defineres som et stadie i en radikaliseringsproces (Goerzig & Al-Hashimi 2015: 15-16; Koomen & van der Pligt 2016: 214-216).

Den dualistiske korrelation er herudover tydelig mellem den islamiske krigermartyrs jihad og den kristne korsriders hellige krig⁵. Tankerne om hellig krig - og dermed forestillingerne om krigermartyren - udvikler sig i en kristen kontekst med Korstogene, fordi islam opfattes som den nye fjende (Middleton 2011: 86-89). Her reartikuleres krigermartyren på grund af islams ekspansion, og hvor manualen beskriver den vestlige civilisation som de vantro fjender, opfatter korsridderne muslimerne som de vantro fjender (Middleton 2011: 86). I begge henseender er der tale om krig i guddommens navn, som legitimeres via religiøse overbevisninger og skrifter.

Som én af de få praktiske handlinger beskrives det i §1.14, hvordan de skal stramme deres tøj omkring sig, ligesom forfædrene gjorde. Henvisninger til forfædrenes praksisser fungerer som en legitimitet af den forestående handling og fungerer ydermere som en narrativ understregelse af den kollektive samhørighed. Kanter opdagede, at succesfulde gruppers kollektive opfattelser oftest omhandler historisk vigtige personer og begivenheder, der fungerer som autoritative og understøttende for gruppens identitet (Kanter 1972: 115-116). Ved eksplicit at referere til fortiden, og specielt til Muhammeds kampe for at udbrede islam, indskriver manualen sig i en narrativ tradition, der understøtter konsensusprægede muslimske opfattelser. Det er tydeligt, at der her er tale om krigermartyren (Cook 2007: 21-35). Kampmetaforene i manualen medvirker til, at denne repræsentation af martyrdom understreger Al-Qaedas fortolkning af jihad, som fra et insider-synspunkt formår at legitimere hellig krig i en moderne kontekst.

⁵ En anden logisk arvtager til martyrerne er helgenerne, som fortsætter den asketiske dagligdagstrend (Woodhead 2004: 144-156; Jensen 2016).

En afsluttende kommentar knytter sig til, hvorvidt man opsøger martyrdom eksplicit eller ej. Manualen ansporer til en eksplicit opsøgning af martyrdom og legitimerer dette med fortællinger om Muhammed og forfædrenes ageren på slagmarken. Modsat forbuddet opstillet af den tidlige kristne Kirke mod at søge døden eksplicit (Middleton 2011: 49), opfordrer Al-Qaeda-netværket, som afsender af manualen, netop til dette. Dette ligger i tråd med den omstændighed, at martyrdom i visse afgørende perioder i islam – ikke mindst i den formative – har opnået stor folkelig opbakning (Cook 2007: 21-35). Manualen påpeger dermed, hvordan disse religionshistoriske repræsentationer af martyrdom stadigvæk kan fungere som aktuelle legitimitetsstrategier for fundamentalistiske, islamiske grupper. Jeg har tydeliggjort, hvordan begrebet har undergået en diakron udvikling, men det er også blevet fremhævet, at der eksisterer en religionshistorisk funderet opfattelse af begrebet, som kan spores tilbage til oldtidens kristendomsformer og islams formative periode.

Litteraturliste:

Kilder:

Athanasius: ”Den hellige Antonius” i *Den hellige Antonius’ liv og andre skrifter om munke og helgener i Ægypten Palæstina og Syrien*. Oversat af Holger Friis Johansen [1955]. Munksgaard København. Pp. 62-125

Nissen, Lars-Kristian Kratmann (UU): *11. september-angrebsmanualen, en annoteret arabisk-dansk oversættelse*

Sekundærlitteratur:

Alimi, Eitan Y., Chares Demetriou og Lorenzo Bosi (2015): ”Introduction: Social Movements, Contentious Politics and Radicalization” in *The Dynamics of Radicalization*. Oxford University Press. Pp. 1-23

Atran, Scott (2002): ”The Sense of Sacrifice: Culture, Communication, and Commitment” in *In gods we trust: The evolutionary Landscape of Religion*. Oxford University Press. pp. 114-148

Atran, Scott (2012): ”War, martyrdom, and terror: evolutionary underpinnings of the moral imperative to extreme group violence” in *Applied Evolutionary Psychology*. Ed. S. Craig Roberts. Pp. 222-238

Cook, David (2007): ”Martyrs in religions”, ”Martyrdom in the genesis of Islam”, ”Legal definitions, boundaries and rewards of the martyr”, ”Martyrdom in contemporary radical Islam” in *Martyrdom in Islam*. New York Cambridge University Press. Pp. 1-11; 12-30; 31-44; 135-164

Douglas, Mary (1966): *Purity and Danger – An analysis of concepts of pollution and taboo*. Routledge.

- Durkheim, Émile (1912): *The Elementary Forms of Religious Life*. Translated by Karen E. Fields [1995]. The Free Press.
- Dunn, Marilyn (2000): *The Emergence of Monasticism – From the desert Fathers to the Early Middle Ages*. Blackwell Publishers Inc.
- Feldt, Laura (2016): “Harry Potter and Contemporary Magic. Fantasy Literature, Popular Culture, and the Representation of Religion.” In *Journal of Contemporary Religion* 1. pp 101–114
- Finn, Melissa (2012): ”The Meanings of Sacrifice in Islam” in *Al-Qaeda and Sacrifice: Martyrdom, War and Politics*. Pluto Press. Pp. 52-92
- Goerzig, Carolin & Khaled Al-Hashimi (2015): *Radicalization in Western Europe – Integration, Public Discourse, and loss of Identity among Muslim Communities*. Routledge London.
- Hunt, Hanna (2012): “Desert Teachings on the Body and Asceticism” in *Clothed in the Body: Asceticism, the Body and the Spiritual in the Late Antique Era*. Ashgate. Pp. 47-61
- Jensen, Hans Jørgen Lundager (2016): ”Maria Magdalena i Provence: Tribal og post-aksial askese” i *Religionsvidenskabeligt tidsskrift*. Nr. 64. pp. 96-120
- Kanter, Rosabeth Moss (1972): ”Commitment: The Problem and the Theory” and ”Live in Love and Union: Commitment Mechanisms in Nineteenth Century Communes” in *Commitment and Community: Communes and Utopias in Sociological Perspective*. Harvard University Press. pp. 61-74; 75-125
- Koomen, Willen & Joop van der Pligt (2016): *The Psychology of Radicalization and Terrorism*. London New York Routledge, Taylor & Francis Group.
- Lincoln, Bruce (2006): *Holy Terrors – Thinking about Religion after September 11*. Second edition. The University of Chicago Press.
- Micheelsen, Arun (2015): “Religionssemiotikken” i *Religionsforskningen før og nu II - nyere tid*. Red. Armin W. Geertz & Tim Jensen. Gyldendal. Pp. 407-432
- Middleton, Paul (2011): *Martyrdom: A Guide for the Perplexed*. T & T Clark International.
- Mitchell, Jolyon (2012): *Martyrdom – A very short introduction*. Oxford University Press.
- Nielsen, Marie Vejrup (2012): “At være eller ikke at være luthersk – Kætteri i en moderne kontekst” i *Religionsvidenskabeligt Tidsskrift*. Nr. 59. pp. 73-90
- Rippin, Andrew (2012): *Muslims – their religious beliefs and practices*. Forth edition. Routledge.
- Sloterdijk, Peter (2010): “Introduction” in *Rage and Time*. Columbia University Press. pp. 7-43

Sosis, Richard and Candace Alcorta (2003): "Signaling, Solidarity and the Sacred: The Evolution of Religious Behavior" in *Evolutionary Anthropology*. Vol. 12. Pp. 264-274

Stichele, Caroline V. and Todd Penner (2009): "Boundaries and Bodies in Early Christian Discourse" in *Contextualizing Gender in Early Christian Discourse*. T&T Clark International. pp. 88-136

Stratton, Kimberly B. (2007): "MY MIRACLE, YOUR MAGIC: Heresy, Authority, and Early Christianities" in *Naming the Witch: Magic, Ideology, and Stereotype in the Ancient World*. Columbia University Press. pp. 107-142

Tybjerg, Tove (2010): *Religionsforskningen før og nu I – Historiske rødder*. Red. Armin W. Geertz & Tim Jensen. Gyldendal.

Valantasis, Richard (2008): *The Making of the Self – Ancient and Modern Asceticism*. James Clarke & co.

Woodhead, Linda (2004): "How Christianity came to power" and "The feminisation of piety" in *An Introduction to Christianity*. Cambridge University Press. pp. 9-60; 144-156

Kan man Š-stamme Ištar?

Rasmus Hagemann Pedersen, 9. semester, Religionsstudier, SDU

Filologi er i disse år hårdt under pres. Hvad skal man bruge originalsprog til, når man blot kan læse alting i oversættelser? Hvorfor sætte sig ind i gamle svære sprog, når alting kan findes i nye moderne udgaver – som eksempelvis Gilgameš-epoet der for nylig blev udgivet i en ny og smart version? Universiteterne har garanteret stillet dem selv de samme spørgsmål, og har valgt at skære kraftigt i de filologiske discipliner, hvorfor den klassiske religionshistoriske uddannelse er blevet kraftigt amputeret. Det svarer vel egentligt mest til, at man fjerner svømmeundervisningen fra søværnets grunduddannelse, for hvorfor skal kadetterne lære at svømme når de står på et skib med tørre sko på?

Et eksempel på at filologien ikke er helt så ligegyldig, som mange gerne vil gøre det til, kan ses i teksten ”Ištars nedstigning til underverdenen”.

Teksten er den klassiske semitiske fortælling om en guddom der skal ned i underverdenen – eller dødsriget – for at gennemleve en masse opgaver

og derved vise deres værd. Ikke kun Ištar har været en tur på besøg hos de døde, grundelementerne i historien kendes også fra Ba'al cyklussen, Egyptisk mytologi og græsk mytologi. ”Ištars nedstigning til underverdenen” er en gammel sumerisk myte, som er fundet i en akkadisk version fra Neo-Assyrisk tid (911-612 fvt.). Den akkadiske version er skrevet på lertavle og fundet i ruinerne af Nineveh (Nordlige Irak). I dag står tavlerne på British Museum. Versionen som jeg her vil beskrive, er altså ikke som sådan den originale tekst, men en akkadisk version af en gammel myte. Men ligesom de fleste vil mene at Genesis kan læses på hebraisk, på trods af problemet med de diakritiske tegn som er en del århundreder nyere end selve teksten, mener jeg også godt at man kan argumentere for at ”Ištars Nedstigning” kan læses på akkadisk.

Inannas nedstigning til underverdenen, Oriental Institute, University of Chicago

Alle semitiske sprog benytter sig af det man på engelsk kalder ”trilliteral root system”. Alle semitiske ord er dermed skabt ud fra en ”rod”, der bestående af tre konsonanter. Dette kan eksempelvis være roden *prs* (Parāsum – at skære) eller 𐎱𐎠𐎺 (Orev – ravn). På disse rødder tilsætter man præfikser og suffikser, ligesom man – i tilfælde af at man vil lave et verbum ud af roden – bøjer dem i forskellige stammer. Disse stammer inkluderer G-stammen/Qal (Grundstamme), D-stammen/Pi’el (Fordoblingsstamme), Š-stammen/Hif’il (Kausativ stamme) og N-stamme/Nif’al (Passiv stamme). Derudover findes der stammer med forskellige -t- eller -tan- infikser. Stammerne giver verber forskellige betydninger og bruges til at nuancere sprogene. Derfor skulle man mene at stammerne er rimeligt klare i deres betydninger, men når man vil oversætte dem til dansk, bliver det væsentligt mere besværligt. Dansk, som et Indoeuropæisk sprog har ofte meget svært ved at fange de forskellige betydninger som semitiske sprog benytter sig af i form af rodsystemet, og dette er helt uden at nævne problemet med ordstillinger og differencer i andre ordkategorier! Derfor kan det være en yderst interessant læsning at dykke ned i semitiske religiøse tekster – hvor man ofte får en lidt anden teologi end den vi umiddelbart kender fra Folkekirkekristendommen.

De fleste som studerer religion har hørt om Ištar. Hun er alt hvad feministerne gerne vil være og alt hvad os skræmte mænd frygter. En kvindelig gud, der ved hvad hun vil have og ikke skyr nogle midler. Hvis man er en mand, ønsker man

ikke at komme i vejen for Ištar, hvilket Gilgameš mærker på egen krop i Gilgameš-eposet. Ištar var ej heller prototypen på en victoriansk kone, idét hun ofrer hendes mand Dumuzi/Tammuz til underverdenen. Hun er set som gudinde for krig og seksualitet og blev tilbedt helt fra Uruk perioden under det sumeriske navn Inanna (4000-3100fvt.). Under Sargon (2334-2284fvt.) blev Inanna og Ištar synkretiseret og ophøjet i Panteonet og hendes kult oplevede stor stigning i popularitet. Efter Assurbanipal (668-627 fvt.) blev Ištar endda set som en større guddom end den assyriske nationalgud Assur. Kulten for Ištar skulle efter sigende have haft en del med seksualitet at gøre, hvilket måske også kan anes i de tekster hvor hendes navn indgår.

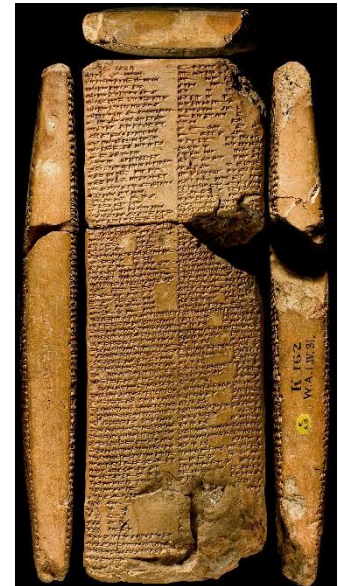
”Ištars nedstigning til underverdenen” handler i grove træk om, at Ištar tager en tur ned i underverdenen. Hun passerer igennem de syv porte til underverdenen, hvor hun fratages forskellige beklædningsgenstande der indeholder det man på sumerisk kalder *mê* (genstande der konstituerer guddommes hellighed). Tilsidst er alle hendes *Mê* taget fra hende og hun har dermed mistet sin guddommelige kraft. I underverdenen møder hun Ereškigal, som er dronningen af underverdenen, der ikke vil tillade at Ištar forlader underverdenen igen. Ea overtaler Ereškigal til at tillade Ištar at forlade underverdenen, såfremt hun finder en person som kan tage hendes plads. Dette bliver Ištars mand Dumuzi/Tammuz. Herefter går Ištar tilbage

gennem de syv porte, hvor hun får sine beklædningsgenstande tilbage og dermed også sine *mê*.

Hele fortællingen er interessant i forhold til datidens forestillinger om dødsriget og hvordan denne fungerer. Derudover gives der fine karakteriseringer af forskellige teologiske koncepter, såsom *mê* og hvordan guddomme agerer i forhold til hinanden. Men særligt ét ord i teksten står frem ved gennemlæsning. Første gang ordet optræder i teksten, er i linje 42, hvori der står: ”*išten bâba ušēribšima umtašši ittabal agâ rabâ ša qaqqadiša*” Oversat til mundret dansk står der: ”Han fik hende til at gå igennem den første port og fratog den store tiara fra hendes hoved”. Det lyder jo alt sammen meget fint, men hvis man tænker på at Ištar er en meget selvstændig guddom, der ikke er bleg for at slå ihjel eller at manipulere for at få sin vilje, virker det en smule underligt at bruge en Š-stamme. Š-stammen ses i ordet ”*ušēribšima*” der kommer af roden *erēbum* (at gå ind). Stammen er som sagt kausativ og i præteritum (datid) 3. person singularis med et 3. person feminint akkusativt suffix *ši* og et konjunktionel partikel *ma*. Direkte oversat betyder ordet altså: ”Han fik hende til at indtræde”. Det virker en smule besynderligt at forfatteren har valgt at Š-stamme Ištar, for som min underviser i akkadisk sagde til mig: ”Ištar er ikke bare en man sådan lige Š-stammer!”

Men måske er der mere end en filologisk pointe i at Ištar skal Š-stammes? For selvom man ikke

skulle tro, at Ištar var en guddom, der kunne tvinges til noget som helst, så fortæller dette narrativ en anden historie. Dette kan muligvis hænge sammen med de før-omtalte *mê*, som Ištar fratages undervejs på hendes rejse til underverdenen. Hun mister gradvist sine guddommelige egenskaber, og derved mister hun også noget af den potens som hun tidligere har besiddet. Hun bliver altså mindre og mindre Ištar. Dette bør ikke være ukendt for dem, som har modtaget undervisning i oldtidens forhold til dødsriget. Dødsriget var ikke det brændende (eller iskolde?) frygtelige sted, som vi kender fra kristen og islamisk teologi – og særligt udviklet i Dante’s *Inferno*. Dødsriget var et tomt sted, hvor man eksisterede i en slags skyggeverden. Ištar eksisterer altså mere og mere i en skyggeverden, hvor hun ingen reel kraft har, men blot vandrer omkring. Men fordi hun er Ištar, har hun stadig en meget stor selvstændighed og er stadig i stand til at gøre Ereškigal og hendes tjenere vrede og bange.

Ištars Nedstigning, Cuneiform Digital Library Initiative

Men udover at vise åndssvage religionshistorikere i 2019, hvordan dødsriget fungerede, hvorfor skulle Ištar så overhovedet ned i dødsriget? Som sagt så er Ištars historie ikke unik. Det var forholdsvis almindelig praksis at sende guddomme i dødsriget, for at styrke deres status i panteonet. Men den gode kristne læser vil måske have svært ved at forstå hvordan en guddom kan tvinges og portrætteres som svag. Dette er en almindelig moderne fejl, som vi alle laver når vi tilgår oldtidens materiale. De ting, der for os virker universelle, var langt fra tilfældet for oldtidens folk. Guddomme i oldtiden var ikke almægtige i samme forstand som den kristne guddom senere blev det. Guderne sloges, drak, horede, blev sure, begik alvorlige fejl, levede og døde. De var en spejling af menneskenes verden og konstituerede sig på samme måde som menneskene gjorde det. Det gav derfor god mening at Ištar skulle dø. Men det gav ligeså god mening at hun skulle træde ud af døden igen. For i denne skelnen ses forskellen imellem det guddommelige og det menneskelige. Som Hades siger i Disneys *Herkules* film, så kan ingen andre end en gud komme ud af dødsriget (ironisk nok holder *Herkules* sin menneskelige kæreste i armene – men Disney kunne nok ikke rigtig slå en kommende prinsesse ihjel).

Til sidst må det konkluderes at *ušēribšima* ikke er så mærkeligt et verbum at bruge om Ištar, som det

Referencer:

Akkadisk tekst: https://cdli.ucla.edu/search/search_results.php?SearchMode=Text&ObjectID=P345482

Engelsk oversættelse: <https://www.sacred-texts.com/ane/ishtar.htm>

måske virker ved første gennemlæsning. Guderne skal afspejle menneskenes verden, men de skal også adskille sig fra dem. Derfor var Ištar nødt til at dø. Det

samme kan siges om så mange andre guder – heriblandt en makker der blev hamret fast

til et stykke træ i Jeru-

salem omkring år 30 evt. Det mærkelige i den tvang som der påføres Ištar er måske heller ikke så mærkelig, hvis man tænker på hendes manglende *mê*. En guddom uden guddommelige kræfter er ikke så meget værd – som vi ser i *Herkules*-filmen fra 1997. Men ligesom *Herkules* formår Ištar også at bruge sin snuhed til at slippe ud af problemerne. Ištar vælger dog at ofre sin partner, hvor *Herkules* vælger at genoplive hende. Den mere politiske læsning af teksten peger på, at præsteskabet i Ištar-kulten har ønsket at ophøje sin status i panteonet, og har gjort dette ved at vise hendes egenskaber i dødsriget. Guder kan altså tvinges og guder kan dø. Men i modsætning til mennesker kan de også opstå igen, og selvom de bliver udsat for tvang og nedgørelse, så er der altid en udvej – hvis blot man har sine ”*mê*” intakte.

Disneys *Herkules* (1997) – bemærk den flotte melammu (guddommelige stråleglans) omkring guden

Skal du være præst?

Martin Djørby Knudsen, 7. semester, Religionsstudier, SDU

Som så mange andre der tænker på fremtiden sad jeg også med tanker om hvad jeg skulle læse og hvad kunne jeg tænke mig at blive. Det er i vores tid ikke nemt at finde svar på disse spørgsmål. Før i tiden overtog mange deres forælders profession men det er ikke længere normen. Jeg sad og tænkte på hvad jeg kunne lide at have i gymnasiet, og nåede frem til at jeg egentlig ikke kunne lide nogle af de fag jeg havde, ikke fordi min skole var dårlig eller fordi jeg havde nogle dårlige undervisere, men fordi jeg ikke havde motivationen og agreementet i skolen. Det var en god følelse at fortælle andre om at jeg skulle starte på en uddannelse efter sommerferien, og når jeg så sagde at jeg skulle læse religionsvidenskab eller religionsstudier, som det hedder på SDU, så fik jeg altid samme spørgsmål ”skal du være præst?”. Jeg fik det spørgsmål så mange gange at jeg til sidst blev i tvivl om det var det uddannelsen handlede om... Men det er langt fra det religionsstudier handler om, men mere om det senere. Dagen kom, nu var det tid, jeg skulle starte, jeg var så nervøs jeg næsten overvejede at blive hjemme, men jeg bed det i mig og tog afsted. Efter en længere tur rundt på uni fandt jeg endelig det lokale jeg skulle være i. Lokalet var fyldt med

mange andre spændte og håbefulde studerende, præcis som mig. Tim Jensen, studielederen, rejste sig op og bød alle velkommen, allerede kort efter sagde han noget der har fuldt mig gennem mit studie ”hvad er religion, ja, jeg ved det ikke selv” den udtalelse vagte min interesse, for som så mange andre var det ikke et spørgsmål jeg før havde stillet mig selv, for jeg havde en klar forestilling om hvad det var. Men mine nu filosofiske overvejelser blev afbrudt af en latter, da Tim siger ”Jeg søgte i sin tid ind på Jura, men kom ikke ind, så nu står jeg her i stedet”. Efter Tims tale præsenterede alle underviser sig og overlod os til toturene der vidste os rundt, og sådan gik første dag på mit studie. Gennem det første semester kommer der et utal af nye begreber der kan være forvirrende (især fordi såååå mange af dem ender med -isme...), men de bliver nemmere at bruge og forstå da de kommer til at blive nævnt og brugt mange gange gennem studiet. Kan huske at jeg fik samme nervøsitet, som jeg havde på min første dag, tilbage da eksamen nærmede sig... Men med et utal timer brugt på forberedelse gik de alle fint. Det er vigtigt at huske på at en bachelor er et fuldtidsstudie, og ofte mange flere timer end det.

Religionsstudier på Syddansk Universitet

Tilbage til min forundring om ”skal du være præst”, fik jeg allerede kort inde i mit studie svar på at det var på ingen måde det studiet handlede om. For mig handler religionsstudier om at tage en objektiv tilgang til alle tænkelige aspekter indenfor religion, myter, ritualer, tekster mm. Alle underviser gør deres for at vække en nysgerrighed hos de studerende og de er kun på SDU fordi de brænder for deres arbejde, er arrangeret, nysgerrige og gode til at lære fra sig samt gør deres for at alle studerende får lyst og mod til at være kritiske og deltage i relevante debatter. SDU skriver på deres hjemmeside ”Nutidens konflikter og politiske debatter, om islam og radikaliserings, kulturmøder og integration, dansk kultur, 'os' og 'dem': Religion spiller en rolle overalt. Hvis du synes, det er spændende, så er Religionsstudier på Syddansk Universitet noget for dig”⁶. Gennem mit studie har jeg erhvervet mig et udtal af kompetencer indenfor det akademiske felt såsom at analysere tekster, finde litteratur, skrive akademisk, være kritisk, nysgerrige og frem for alt arrangeret i mit studie. Der er i religionsstudier et stort pensum og det kan i starten virke uoverskueligt, især hvis man går fra gymnasiet og direkte ind på uni.

Det handler om at finde ud af hvad der virker for en selv. Jeg læser bedst om aftenen med en kop kaffe, hvor andre måske kan lide at læse tidligt eller noget helt tredje, man skal finde det der virker for en selv. Der vil være tekster der er lange, tunge og forvirrende, men underviserne er altid gode til at tage spørgsmål og forklare tingene på en forståelig måde der hjælper en til at fortolke og forstå. En ting som fangede mig gennem mit studie, var en snak med Niels Reeh, der bl.a. underviser i religionssociologi, han fortalte at det er vigtigt at være kritisk, selv overfor det materiale den enkelte underviser kommer med, da det er for at præsentere os emnet med teorier og tekster, men det er op til os selv at være enige eller uenige. At være kritisk er en stor del af religionsstudier at kunne stille spørgsmål ved teorier, tekster, debatter osv. er helt essentielt. Jeg havde en samtale med Mikael Rothstein, der bl.a. underviser i regnskovens religioner. Han fortalte at han ikke kun gider at høre på gentagelser af hvad andre allerede har sagt, men at han vil have at vi selv skal på banen, med vores opfattelser, tanker, kritik og ideer. Selvom det kan være svært at stille spørgsmål ved anerkendte teorier og forskere, så er det en kompetence man udvikler gennem sit studie, det er lige så godt at være enig som uenig, det vigtigste er at kunne redegøre og

⁶Jf. <https://www.sdu.dk/da/uddannelse/bachelor/religion>

diskuterer hvorfor/hvorfor ikke. Nu her hvor min bachelor uddannelse er ved at slutte, ser jeg tilbage på tre spændende, udfordrende og lærerige år. Tak til alle undervisere jeg har haft gennem mit studie: Laura Feldt, Jens Peter

Jensen, Mikael Rothstein, Mikael Akto, Olav Hammer, Niels Reeh, Caroline Schaffalitzky, Søren Sindberg, Katrine Baunvig og Tim Jensen.

Individualisme- og sekulariseringstendenser i dansk skønlitteratur

Anja Jensen, Kandidatstuderende, Religionsstudier, SDU

Den franske sociolog Émile Durkheim har en velkendt tese om, at der findes øget individualisme i de moderne sekulariserede samfund. Artiklen sigter mod at undersøge, hvorvidt denne tese kan påvises i dansk skønlitteratur. Det datakorpus, som er blevet anvendt til at undersøge dette, er den skønlitterære kanoniske samling *Danske litterære tekster*, som blandt andet anvendes af danskstuderende på de danske universiteter. Denne samling indeholder litteratur fra en lang række betydningsfulde forfattere, som skrev tekster i tiden mellem 1500 og 2000. Undersøgelserne i denne artikel er blevet udført ved hjælp af værktøjer fra den akademiske disciplin digital humaniora.

Digital humaniora:

Siden slutningen af det 18. århundrede har mønstre og strukturer i og af menneskelige frembringelser som f.eks. litteratur og kunst været en vigtig undersøgelseshorisont inden for de kulturvidenskabelige discipliner. I dag har vi forskellige typer af software, som kan finde disse mønstre på en hurtig og effektiv måde. Dette kan udføres ved hjælp af det, som man inden for digital humaniora kalder *data mining* og *textual analytics*, som samlet kaldes *text mining*. (Baunvig 2016: 227-228). Disse digitale værktøjer kan anvendes i håndteringen af store datamængder, kaldet *big data*. I big data kan de elektroniske værktøjer inden for digital humaniora hjælpe med at finde mønstre og strukturer, som ikke virker åbenlyse ved den kronologiske læsning af de tekster som indgår. (Baunvig & Nielbo 2017: 47). De fleste mennesker oplever big data i hverdagen, hvor digitale biblioteker som f.eks. Google Books, som indeholder flere millioner titler og dette er et eksempel på, at masse-digitaliseringen er resulteret i massive mængder af big data. (Leonard 2017: 21). Der er også blevet udført videnskabeligt arbejde med Google Books af blandt andet Peter Leonard og Timothy Tangherlini, som har arbejdet med maskinindlæringsmetoder, som anvendes til organisering af de mange bøger. En af disse metoder er *topic modeling*, som anvendes til at opdage skjulte temaer og emner i store tekster eller tekstsamlinger. (Leonard 2017: 21).

Moretti, Distant Reading og The Great Unread:

Inden for digital humaniora er den italienske litteraturhistoriker Franco Moretti en nøgleperson. Under termen *distant reading* har han beskæftiget sig med at studere tendenser i større litteraturmængder. Termen gør op med nykritikkens *close reading*, hvor der er fokus på nærlæsning med interesse for tekstens særlige karakteristika, uden at have interesse for tekstens plads i en biografisk, historisk kulturel tendens. Distant reading anvendes derimod til arbejde med store tekstsamlinger, hvori der fokuseres på det generelle frem for det partikulære for den enkelte tekst, hvilket gør distant reading brugbar i arbejdet med big data. (Baunvig 2016: 228-230 + Leonard 2017: 16). Moretti har blandt andet studeret titlerne af britiske romaner, som blev udgivet i årene 1740-1850. Årsagen til at Moretti fandt det relevant at studere titlerne var, at disse fungerer både som skilt og reklame for bøgerne. I undersøgelsen kunne Moretti blandt andet konkludere, at titlerne af romanerne blev kortere, i takt med, at bogmarkedet voksede, hvilket gjorde det lettere for folk at navigere i det voksende bogmarked. (Moretti 2009: 134-135).

Moretti beskæftigede sig ofte med det, som kaldes *The Great Unread*, som er den litteratur, som enten er blevet utilgængelig eller glemt, efter tiden hvor de blev udgivet. (Baunvig 2016: 228-229). Det er vigtigt at undersøge The Great Unread, da det skaber et bedre overblik over litteraturen generelt. Hvis man blot fokuserer på den kanoniske litteratur, ville man blot undersøge en brøkdel af al den eksisterende litteratur. Hvis man for eksempel vælger at undersøge den britiske kanon, som indeholder ca. 200 titler, ville man kun undersøge ca. 0,5% af al udgivet britisk litteratur. (Leonard 2017: 16). Moretti har blandt andet arbejdet med The Great Unread i sin undersøgelse af stilistiske træk i adskillige detektivromaner, som blev udgivet i samme tid, som de berømte bøger om Sherlock Holmes, for at finde ud af, hvorfor historierne om Sherlock Holmes overlevede, mens andre detektivromaner gik i glemmebogen. (Baunvig 2016: 228-229).

Digital humaniora i Danmark:

I det danske akademiske landskab har blandt andet Katrine Frøkjær Baunvig og Kristoffer L. Nielbo gjort brug af værktøjer fra digital humaniora til videnskabeligt arbejde. De har arbejdet med N.F.S. Grundtvigs udgivelser, hvor de har anvendt et digitaliseret arkiv med Grundtvigs udgivne tekster. Dette arkiv forventes at være færdigt i 2030. (Baunvig & Nielbo 2017: 48).

Nielbo og Baunvig er optagede af Kaj Thannings (Grundtvigforsker og præst) tese om, at Grundtvigs liv, tanker og tekster tog en drejning i 1832, grundet et eksistentielt selvopgør.

(Baunvig & Nielbo 2017: 45-46). Thanning hævdede, at ordet “nu” blev et nøgleord for Grundtvig i 1832 og at dette kunne ses i Grundtvigs utrykte stof. (Baunvig & Nielbo 2017: 49 + 52). Baunvig og Nielbo undersøgte derfor brugen af ordet, men der var intet bemærkelsesværdigt ved brugen af “nu” i tiden omkring 1832, hvor ordet blev anvendt 2-4 gange pr. 1000 ord og derfor var brugen af ordet relativt stabil. (Baunvig & Nielbo 2017: 54 + 57). Under arbejdet med Grundtvigs udgivelser, blev der også anvendt Shannon entropi, som kan måle forudsigeligheden eller usikkerheden i en sætning, hvilket kan hjælpe med at måle informationsniveauet i en tekst. Undersøgelsen viste, at der er forskel på teksterne før og efter 1832: Grundtvigs tidligere tekster var mere uforudsigelige end de senere, hvilket kan være grundet af ungdommens usikkerhed eller kreativitet. Årene 1824-25 var en omskiftelig periode for Grundtvig og denne periode havde et klimaks i 1832, hvilket kan afspejle, at Grundtvig fandt sig selv i denne tid. (Baunvig & Nielbo 2017: 59-60). inddelt i fem bind. De fem bind rummer et omfangsrigt og repræsentativt udvalg af den danske skønlitteratur fra tiden mellem 1500 til 2000. Hovedvægten ligger på den litteratur, som blev udgivet i det 19. samt 20. århundrede. Teksterne er fremstillet i deres oprindelige form og med teksterne følger forklaringer på de ord, som kan være svære at forstå for nutidige læsere. Dette gælder dog ikke det første bind, som rummer litteratur fra tiden mellem 1500 og 1800, da teksterne fra før 1670 gengives med moderne retstavning, men dog stadig ordret. (Schmidt & Gjesing m.fl. 2009: 7). Værket indeholder en lang række forskellig kanonisk litteratur og af den årsag, tager denne undersøgelse ikke fokus i The Great Unread.

Forfatterne i Danske litterære tekster:

Bind 1: 1500-1800:

Her kan læseren støde på bl.a. salmer, folke- og kærlighedsviser, som i dag findes i *Højskolesangbogen*, som er kendt for at have de vigtigste sange fra den danske kulturarv. (Pedersen & Michelsen m.fl. 2014: 143 + Schmidt & Gjesing m.fl. 2009: 5). Salmerne er bl.a. skrevet af H.A. Brorson, som i dag både kan findes i *Højskolesangbogen*, samt *Den Danske Salmebog*, som i dag anvendes i Den Danske Folkekirke. (dendanskesalmebogonline.dk/salmeoversigt/alfabetisk + Pedersen & Michelsen m.fl. 2014: 143 + Schmidt & Gjesing m.fl. 2009: 6). I dette bind er det også muligt at se arbejde fra Tycho Brahe, som både var kendt som værende digter, adelig og involveret i forskning inden for astronomi. (Pedersen & Michelsen m.fl. 2014: 262-263). Det er også muligt at læse litteratur af Leonora Christina, som stod bag den første moderne selvbiografi. (Pedersen & Michelsen m.fl. 2014: 398 + Schmidt & Gjesing m.fl. 2009: 5).

Bind 2: 1800-1850:

Det andet bind rummer også litteratur fra store forfattere. Her kan findes tekster af Adam Oehlenschläger, som har skrevet den danske nationalmelodi, som tilbage i 1819 blev udgiver under titlen "Fædrelands-Sang". (Oehlenschläger 1823). Det andet samt det efterfølgende bind rummer også tekster, som er forfattet af Grundtvig, som har skrevet 253 ud af 791 samler i salmebogen fra 2002 og er nummer 16 på den demokratikanon, som blev skabt af undervisningsministeriet tilbage i 2008. Grundtvig medvirker også i størstedelen af de danske politiske partiers programskrivelser. Ud over det tidligere nævnte digitaliseringsprojekt med Grundtvigs udgivelser, findes der også et forskningscenter med fokus på Grundtvig og dette afspejler kraftigt, at Grundtvig stadig er relevant i dagens Danmark. (Gjesing & Krarup m.fl. 2009: 5 + Lehrmann & Rehr m.fl. 2009: 5 + Baunvig 2016: 227+231). Både det andet og tredje bind indeholder også litteratur fra hele Odenses darling: H.C. Andersen. H.C. Andersen er verdenskendt for sine eventyr samt papirklip og Odense har både sit eget H.C. Andersen-forskningscenter samt en årlig festival, som har fokus på H.C. Andersen. (andersen.sdu.dk + hcafestivals.dk).

Bind 3: 1850-1900:

Udover tekster af H.C. Andersen og Grundtvig, kan der også læses tekster af Henrik Pontoppidan i det tredje bind. Pontoppidan står bl.a. bag udviklingsromanen Lykke-Per, som udkom i otte bind fra 1898-1904 og omhandler udviklingen af en ung mand, som rejser fra sit barndomshjem, for at skabe sit eget liv, hvor han ikke længere føler sig udenfor. (Busk-Jensen 2006-09 + Lehrmann & Rehr m.fl. 2009: 6). Bille August udgav i 2018 en anmelderrost filmatisering af værket og slutningen af december samme år, blev der udgivet en TV-serie, som blev sendt på TV2. (kino.dk + omtv2.tv2.dk). Litteratur fra Karen Blixen, som er en af de mest internationalt berømte danske forfattere og hun står blandt andet bag "Den Afrikanske Farm", som blev filmatiseret af Sydney Pollack i 1985. Blixens ansigt var også printet på den danske 50-kroneseddel fra 1997-serien, som ikke længere er i brug i dag. (Lehrmann & Hjordt-Vetlesen m.fl.: 7 + Madsen 2013 + Nationalbanken 2014). Det er også muligt at støde på litteratur af Tove Ditlevsen, som blev kåret som årets klassiker tilbage i 2017 og bl.a. er kendt for 'Barndommens Gade'. (Lehrmann & Hjordt-Vetlesen m.fl.: 7 + Winge 2013). En af de mandlige forfattere, som kan findes i dette bind, er Morten Nielsen, som er

kendt for sine digte om anden verdenskrig. Det var også under denne krig, at han blev dræbt under en vådeskudsulykke som 22-årig. (Lehrmann & Hjordt-Vetlesen m.fl.: 7 + Kjældgaard 2006-09).

Bind 5: 1950-2000:

Det sidste af de fem bind indeholder blandt andet litteratur af Klaus Rifbjerg, som er kendt for sin lyrik, prosa, kritik, journalistik, essays, film- og teatermanuskripter, revyer samt radio- og tv-shows. Rifbjerg var en meget aktiv forfatter, som udgav over 100 bøger i form af børne- og ungdomsbøger, romaner samt novelle- og digtsamlinger. (Handesten & Gjesing m.fl. 2009: 5 + Brostrøm 2014). Bindet indeholder også en række tekster af den folkekære digter og forfatter Benny Andersen, som er den mest læste moderne danske lyriker. (Handesten & Gjesing m.fl. 2009: 6 + litteratursiden.dk/forfattere/benny-andersen). Det er også muligt at finde tekster af Michael Strunge, som var en af de helt store danske lyrikere i 1980'erne. (Handesten & Gjesing m.fl. 2009: 7). Strunge formåede at udgive 11 digtsamlinger i sin korte levetid på 27 år og en lang række af disse digte, var farvede af 80'ernes punkmiljø og behandlede temaer som: '' ... *død, afmagt, storbyens fremmedgørelse, (selv)udslettelse, men også kontrasterne i form af liv, rus, storbyens autenticitet og (selv)forherligelse. For ikke at nævne kærligheden.* ''. (Dagmar 2018).

Émile Durkheim om religionernes samfundsroller:

Émile Durkheim (1858-1917) havde en grundlæggende tanke, som drejede sig om, at ethvert samfund grundlægger religiøse overbevisninger og ritualer, som passer til måden hvorpå de enkelte samfund er organiseret. Denne tanke har Durkheim skabt på baggrund af studier af indfødte folk, da han mente, at disse studier muliggjorde at finde frem til de grundlæggende mekanismer, som ligger bag religion. (Hammer & Sørensen 2010: 158 + 161). Hos Kwakiutl-folket kan man se et religions-eksempel, som underbygger Durkheims grundlæggende tanke, da deres ledere ejede alle ressourcer og arealer, hvilket var bestemt på baggrund af en myte hvori verdens ressourcer blev uddelt. Ligeledes var det også gennem mytiske fortællinger, at deres opdeling af folket i klaner blev legitimeret. Dette ligger langt fra de moderne vestlige samfunds opbygning, hvor f.eks. fordelingen af arealer er et juridisk anliggende, som legitimeres gennem forskellige dokumenter.

På trods af forskellene, har både de moderne og de indfødte folks religionstyper en lang række fællestræk. For det første fastsættes bestemte adfærdsregler samt adskillige normer for,

hvordan mennesket ikke blot skal betragte deres omgivelser, men også forstå dem. For det andet har begge religionstyper et ideal, som virkeligheden kan bedømmes i forhold til. Et tredje fællestræk er, at ritualer og mytiske fortællinger medvirker til, at styrke de sociale bånd inden for grupperne hvori religionerne har deres virke. Noget af det i myterne, som kan styrke de sociale bånd, er forestillingen om, at alle kommer fra de samme åndelige stamfædre og dermed har alle folk et fælles ophav. Et fjerde fællestræk er ifølge Durkheim ikke blot, at de har ideelle samfundsbilleder, men også at de tilbyder det ideelle billede af deres egne samfundssystemer. De ideelle billeder vedrører ikke blot samfundets overhoveder, men også de familiære relationer, da der eksisterer religiøse regler og normer, som bestemmer, hvordan f.eks. mand og kone eller søskende bør opføre sig over for hinanden. (Hammer & Sørensen 2010: 157-159).

Religion har også spillet en massiv rolle i flere forskellige landes statsmagter. I Kinas statsreligion var det religiøst legitimeret, at nogle personer skulle bestemme over andre, da dette var gudernes vilje ifølge deres mytologi. Der findes adskillige eksempler på forskellige ledere, som ifølge folkets tro var ledere af guddommelig karakter, blandt andet kejserne i det gamle Rom og Japan samt faraoerne i Ægypten. Denne tætte forbindelse mellem staten samt dennes politiske begivenheder og religion kan føre til forskellige typer af manipulation. I det gamle Babylon kunne man finde en tæt forbindelse mellem det politiske og det religiøse domæne, hvilket blandt andet kunne ses ved, at divination i form af stjernetydning var et statsligt anliggende. (Hammer & Sørensen 2010: 160). Manipulation kunne finde sted ved, at man ændrede de religiøse systemer samt den religiøse symbolik, når der kom nye personer til magten, for at legitimere disse personers status. Der har ikke altid været enighed om, at de religiøse styreformer har været dem, som burde være de dominerende i samfundet, hvilket blandt andet kunne ses i det kristne Europa under investiturstriden, som fandt sted i den tidlige middelalder. Her var der langvarige stridigheder om, hvor den øverste samfundsmagt var placeret: Om magten var placeret ved det højeste verdslige embede dvs. hos kejseren, eller ved det højeste kirkelige embede dvs. hos Paven. (Hammer & Sørensen 2010: 161).

Sekularisering og individualisme ifølge Durkheim m.fl.:

I 1898 udgav Émile Durkheim et essay med titlen "Individualismen og de intellektuelle", hvori den franske sociolog præsenterede sine læsere for et scenarie, som han mente, ville udspille sig i fremtiden: I takt med, at fremtidens samfund ville vokse sig større og blive mere komplekse, vil dets sam-

fund leve på så forskellig vis, at det ikke vil være muligt for alle, at leve inden for de samme traditioner og at den eneste fællesnævner blandt fremtidens folk vil være, at alle opfatter sig selv og andre som værende individer. Mere uddybende mente Durkheim, at fremtidens folk ville oprykke individet, som værende det højeste gode og at det hellige eller religiøse centrum hos fremtidens folk ville være, at være sandfærdig mod sig selv. (Hammer & Sørensen 2010: 161-162).

Denne individualistiske levemåde stemmer overens med, hvordan en lang række forskere i det 21. århundrede mener, at nutidens folk lever deres liv, heriblandt den britiske sociolog Anthony Giddens. Giddens hævder, at vi mere end tidligere skal opbygge vores egne liv samt at alle individer skal træffe beslutningen om, hvad de skal tro på. Dette betyder, at alle nye forestillinger samt ideer er noget, som kan efterprøves og kan gøres til genstand for overvejelser. I den individualistiske nutid er der også fundet ændringer sted i, hvordan religion opfattes. Tidligere hørte religion til den offentlige sfære, men i den individualistiske nutid tilhører religion den private sfæres, hvilket en række sociologer har antaget ville se. Denne ændring er hvad der kaldes for sekularisering: Tidligere var religion en fast bestanddel af samfundets struktur og folk med høj religiøs autoritet, havde også en høj autoritet i samfundet som helhed. Præster var religiøse specialister, som også havde stor indflydelse på områder udenfor kirken f.eks. inden for sygepleje, uddannelse samt i det økonomiske system. I nyere tid er religion blevet et adskilt domæne i samfundet, som ikke har stor indflydelse på de øvrige samfundsdomæner. Denne domæneseparation kan også ses ved, at man tidligere gik til de religiøse eksperter for at få svar på spørgsmål om sygdomsårsager, skabelsen af verden og lignende, da man mente, at årsagen til disse ting var forfædre, ånder, guder osv. I dag kontakter man i stedet videnskabsfolk i form af læger, fysikere osv. (Hammer & Sørensen 2010: 162-163). Dog betyder det ikke, at der ikke findes religion inden for de forskellige samfundsdomæner, da der eksisterer en række forskellige funktionspræster, som bl.a. har sit virke inden for sundhedssektoren heriblandt sygehuspræster og hospicepræster. (Kühle & Christensen m.fl. 2015: 32). Der kan også findes funktionspræster i de danske fængsler samt arresthuse og det er også muligt at finde såkaldte værnpræster inden for Hæren, Søværnet og Flyvevåbnet. (Kühle & Christensen m.fl. 2015: 35 + 37). Andre definitioner af sekulariseringsbegrebet har mere fokus på, at religion taber sin betydning og troværdighed i takt med, at samfundet gradvist opdeles i selvstændige områder i stedet for at have fokus på, at religion er en privat sag. (Hammer & Sørensen 2010: 162).

Frem til 1970'erne hævdede en lang række sociologer, at det vestlige Europa fungerede som en art skabelon for resten af verden, når det kom til udvikling og sekularisering. '... da

religionen i disse modernitetens spydspidser nærmest var helt marginaliseret.”. (Hammer & Sørensen 2010 s. 163 l. 15-16). Det som disse sociologer mente var, at i takt med at verdens lande udviklede sig, ville de gradvist ligne Vesteuropa, og religion ville derfor spille en langt mindre rolle for folket. Blandt de forskere, som havde denne påstand, herskede der også bred enighed om, at sekularisering fungerede som den styrende sociale kraft i samfundet. Der blev ikke sat spørgsmålstejn ved sekulariseringens eksistens, men derimod blot ved hvilken type af sekularisering der eksisterede samt hvordan den var opstået. (Hammer & Sørensen 2010: 163). Nogle forskere inden for religionsvidenskaben, heriblandt Peter Berger, Grace Davie og Effie Fokas, hævder, at sekulariseringen er så tæt knyttet til de europæiske samfunds kulturer, at der er tale om såkaldt eurosekularisering. (Berger & Davie m.fl. 2010: 20).

Dog eksisterer der højtuddannede samfund i vesten, hvor religion stadig har en stor betydning for folket. I USA er befolkningen stadig optaget af religion, hvilket blandt andet kan ses ved, at det var nemmere for en sort religiøs mand at blive valgt af befolkningen som præsident, frem for en hvid ateistisk mand: Dette er Barack Obama et eksempel på. (Hammer & Sørensen 2010: 163). Dette er ikke det eneste religiøse, som har præget valg og virke hos de amerikanske præsidenter. I 1967 udgav Robert Bellah sin artikel med titlen “Civil Religion in America”, hvori han skrev, hvordan de amerikanske præsidenter gennem tiden har anvendt et religiøst præget sprog i officielle sammenhænge: Det religiøse sprog anvendes både i krisetider samt når en ny præsident tiltræder, hvor der siges: “God bless the United States of America”. Den gud som der her er tale om, er ikke en kristen, jødisk eller muslimsk gud, men derimod en gud, som tilhører hele den amerikanske befolkning. (Hammer & Sørensen 2010: 165). En række sociologer mener, at USA’s yderst udbredte religiøsitet er noget, som ikke er af normal karakter og at amerikanernes religiøsitet kan forklares ved, at den skyldes det faktum, at det religiøse europæiske mindretal valgte at migrere til USA. (Hammer & Sørensen 2010: 163).

Kritik af sociologernes teorier:

Fra et kritisk synspunkt kan man sætte spørgsmålstejn ved, om alle disse sociologers teorier om sekularisering er sande, da en lang række sociologer, heriblandt Durkheim, var ateister og deres fremtidsvisioner om et sekulært samfund muligvis kunne være påvirket af deres mulige ønsker om, hvordan samfundet ville se ud i fremtiden. Siden slutningen af 1970’erne er der også fundet en række begivenheder sted, som har gjort, at flere samfundsforskere ikke er sikre på, hvorvidt religion

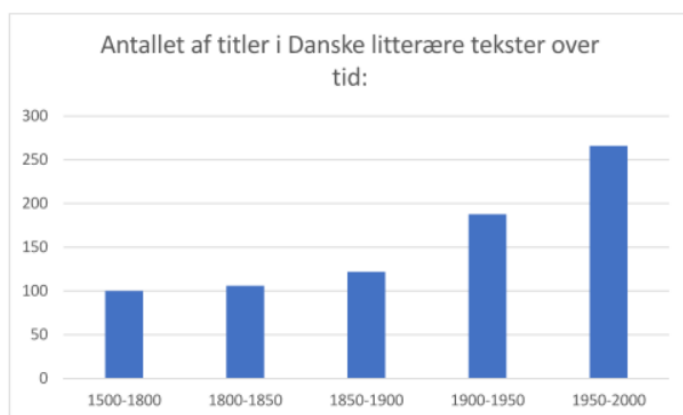
har udtjent sin værnepligt som samfundsrolle eller ej. (Hammer & Sørensen 2010: 163). En af disse begivenheder fandt sted i Iran, hvor der tidligere herskede et sekulært enevælde, men dette blev senere erstattet af et religiøst diktatur. I Østeuropa kunne man se, at kommunismens fald i høj grad skyldtes den katolske kirkes funktion som værende et nationalt samlingspunkt. (Hammer & Sørensen 2010: 164).

Skandinaviens lande betragtes af mange folk som et område i verden, hvor sekulariseringen for alvor hersker i samfundene. Alligevel er størstedelen af befolkningen i de skandinaviske lande medlemmer af deres landes officielle kirker, på trods af, at de fleste næsten aldrig deltager i kirkens gudstjenester og mange af medlemmerne ikke deler kirkens officielle ideologi. (Hammer & Sørensen 2010: 165-166). Mere specifikt for Danmark viser tal fra Danmarks Statistik, at cirka 75% af befolkningen var medlemmer af folkekirken ved udgangen af 2018. (dst.dk). Årsagen til at kirkerne har så mange medlemmer, som ikke gør brug af kirkerne, er blandt andet fordi, at de ønsker at bevare de religiøse bygninger, som har medvirket til skabelsen af landenes identitet samt deres fortid. En anden årsag til, at der er så mange folk, som stadig er medlemmer på trods af, at de sjældent eller aldrig kommer til gudstjenesterne er, at de skandinaviske lande har en lang historisk tradition med dåb af børn, begravelser af de døde mm. (Hammer & Sørensen 2010: 166). Selvom de skandinaviske borgere ikke virker særligt religiøse, er cirka 80% af den skandinaviske befolkning åbne for tanken om, at naturens orden kan ændres af begivenheder af overnaturlige eller mirakuløse kræfter. Siden befolkningen i de skandinaviske lande ikke har et decideret religiøst styre, afspejler disse tal, at der eksisterer noget overnaturligt i verden, som videnskaben ikke kan forklare. (Hammer & Sørensen 2010: 164).

Titlerne i Danske litterære tekster:

De første delstudier i denne artikels undersøgelse vedrører titlerne i Danske litterære tekster. Det første delstudie er en opgørelse af antallet af tekster i samlingen, samt antallet af sider, som teksterne er fordelt over. Tekstsamlingen indeholder i alt 1770 sider, hvilket er inklusivt indholdsfortegnelser, forord og noter. I samlingen udgør i alt 161 sider indholdsfortegnelser, forord og noter, hvilket betyder, at samlingen i alt rummer 1609 siders tekst, som der bliver anvendt i undersøgelsen. Disse 1609 tekstsider rummer i alt 782 titler, hvor antallet af tekster stiger for hvert bind, da det første bind i alt indeholder 100 titler, det andet bind indeholder 106 titler, det tredje indeholder 122 titler, det fjerde indeholder 188 titler og det femte og sidste bind indeholder i alt 266 tekster. Det at

antallet af titler i samlingen stiger for hvert bind, dvs. at antallet af titler stiger med tiden, afspejler, at det litterære marked vokser med tiden.

Figur 1: Antallet af titler i Danske litterære tekster over tid.

Ovenstående data åbner op for muligheden at undersøge titlernes længde i Danske litterære tekster i relation til Franco Moterris opdagelse af, at titlerne bliver kortere i takt med, at bogmarkedet udvides. I hvert af de fem bind består de korteste tekster blot af et enkelt ord. I det første af de fem bind, som dækker perioden fra 1500 til 1800, består den længste tekst af otte ord og medianen er på fire ord. I det første bind er gennemsnittet af teksternes længde 4,8. Det næste bind, som dækker perioden fra 1800 og 50 år frem, består den længste tekst også af otte ord, men medianen er på 2,5 sider. Gennemsnittet af teksternes længde i bind nummer to er 2,7. I det tredje bind, som dækker årene 1850-1900, er der ændringer af det højeste antal ord i en titel, da den længste titel i dette bind har syv ord og i dette bind er medianen nede på et enkelt ord. I det tredje bind er gennemsnittet af tekstlængderne nede på to. I det næstsidste bind som dækker perioden fra 1900 til 1950, består den længste af de 188 teksters titler blot af fem ord og medianen er også her nede på et enkelt ord. Når det kommer til gennemsnitslængden, kan der her findes et minimum, da gennemsnittet er 1,9. Den længste tekst i det femte og sidste bind er oppe på otte ord og medianen er steget til tre. I dette sidste bind er gennemsnittet højere end det forrige, da gennemsnittet her er oppe på 2,8. Mere overskuelig bliver al denne information, hvis den sættes ind i et skema:

Tidsperiode	Min.	Max.	Median	Gennemsnit
1500-1800	1	8	4	4,8
1800-1850	1	8	2,5	2,7
1850-1900	1	7	1	2
1900-1950	1	5	1	1,9
1950-2000	1	8	3	2,8

Figur 2: Antal ord i titlerne i Danske litterære tekster.

Ovenstående resultat viser, at længden på titlerne af den litteratur, som blev udgivet i årene fra 1500 til 1950, stemmer overens med Franco Moretti's undersøgelse af titlerne på britiske romaner. Tallene afspejler, at i takt med at der udgives flere tekster, bliver titlerne på teksterne kortere. Dog er der en undtagelse i den litteratur, som blev udgivet mellem 1950 og 2000, da tallene næsten er identiske med de tal, som blev udregnet på baggrund af den litteratur, som blev udgivet i tidsrummet mellem 1500 og 1800.

Det næste delstudie i denne undersøgelse, er også fokuseret på titlerne i Danske litterære tekster. Her vil der blive undersøgt, hvor mange af de 782 titler, som er præget af religion. I den litteratur som blev udgivet i tiden mellem 1500 og 1800, var 18% af titlerne præget af religion. I det næste bind, som dækker tidsrummet mellem 1800 og 1850, kunne der findes religiøst indhold i 14,1% af titlerne. I det tredje bind, som dækker perioden fra 1850 og 1900, er mængden af religion i titlerne faldet drastisk, da der blot er religiøst indhold i 4,9% af titlerne. I det næstsidste bind, hvori der kan findes litteratur fra tiden mellem 1900 og 1950, kan der blot findes religi

finde litteratur, som har kristne religiøse aspekter. Dog ser det anderledes ud i det tredje bind, som indeholder litteratur som stammer fra perioden mellem 1850 og 1900, da der her er flere tekster, som afspejler andre religioner end kristendom. I dette bind kan man blandt andet finde ”Sakuntala” af Holger Drachmann. Inden for hinduismen er Sankuntala mor til kejser Bharata samt kone til kongen Dushyanta. (dollsofindia.com). I dette bind er den græske mytologi også præsenteret i titlerne, da den græske kærlighedsgudindes navn indgår i ”Afrodite Pandemos” af Johannes Jørgensen. (religion.dk). I det fjerde bind, hvis litteratur kommer fra tiden mellem 1900 og 1950, kan man finde en titel, som er præget af den nordiske mytologi, da der er en tekst med titlen ”Hugin og Munin”, som er skrevet af Harald Kidde. Det som gør, at denne tekst er præget af den nordiske mytologi er, at Hugin og Munin er navnene på guden Odins to ravne. (Davidson 1967: 150-151). I det femte og sidste bind, med litteratur fra 1950 til 2000, kan der kun findes tekster, som er præget af kristendommen.

Sekularisering i Danske litterære tekster:

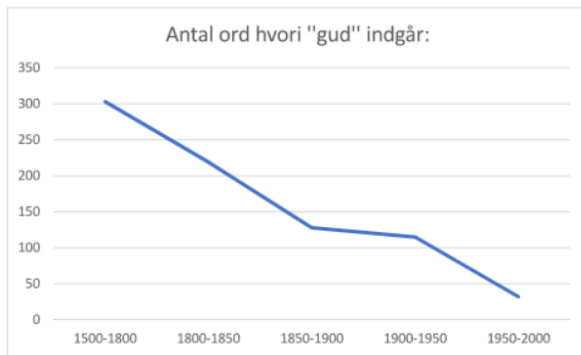
Da det er problematisk at foretage en søgning efter ord, som decideret kan betragtes som værende af sekulariseret karakter, vil der i dette delstudie ledes efter ord, som er af religiøs karakter. Ved identificeringen af de religiøse ord, kan der ud fra brugen af disse undersøges, hvorvidt anvendelsen af ordene er faldet med tiden eller ej. De første ord, hvis anvendelse blev undersøgt, var de ord, hvori ”gud” indgår samt gudsbegrebet i dets forskellige grammatiske former. I det første bind, som indeholder litteratur fra perioden mellem 1500 og 1800, optræder ord hvori ”gud” indgår i alt 303 gange. Størstedelen af disse forekomster, mere præcist 273, er ordet ”gud” i dets forskellige grammatiske former. Blandt de sidste 30 ord, som ikke blot er forskellige grammatiske former af gudsbegrebet, optræder ordet ”gudfader” fem gange og ordet ”g

flere forskellige gudetyper også til udtryk, da der blandt andet optræder ord som ”kærlighedsgud” og ”havgude-livet”.

I den litteratur, som blev udgivet i perioden fra 1850 til 1900, som kan findes i det tredje bind af Danske litterære tekster, kan der i alt findes 128 ord hvori ”gud” indgår. Igen er størstedelen af disse ord ”gud”, som er skrevet i dets forskellige grammatiske former og i dette bind optræder ordet i dets forskellige former i alt 95 gange. Det af de resterende 33 ord som forekommer hyppigst, er udtrykket ”herregud”, som i alt optræder seks gange. Dette er efterfulgt af forskellige grammatiske former af ordene ”gudinde” og ”ugudelig”, som hver optræder fire gange. Af de ord som optræder mellem én og tre gange, kan man blandt andet finde ”gudstjeneste”, ”guddom” og ”gudebørn”.

Endnu mindre er antallet af ord, hvori ”gud” indgår, i den litteratur som kan findes i det fjerde bind af danske litterære tekster, som indeholder litteratur fra 1900 og 50 år frem, da der heri blot kan findes 115 af disse ord. I det fjerde bind er antallet af forekomster af ordet ”gud” og dets forskellige former også mindre, da disse ord blot udgør 73 ud af de 115 ”gudeord”. Af de 42 ord som er tilbage, kan der ses samme tendens som i det fjerde bind, da det ord som forekommer hyppigst af disse resterende ord, er udtrykket ”herregud”, som i alt optræder 12 gange. Af disse ord er det næst hyppigste ord ”guddommelig” i dets forskellige variationer, som optræder syv gange. Ud over ”guddommelig” og ”herregud”, kan man i det fjerde bind finde ord som ”gudsmoder”, ”gudstjeneste” og det mere humoristisk prægede ord ”drukkenskabs-guder”.

Det absolutte minimum af antallet af ord, hvori ”gud” indgår, kan findes i det femte og sidste bind, som indeholder litteratur fra 1950 til 2000, da der blot kan findes 32 ord hvori ”gud” indgår. Ud af disse 32 ord er 22 ord ”gud”, som er skrevet i forskellige grammatiske former. Ud af de resterende ti ord er det mest hyppige ord ”guddommelig”, som

Figur 3: Antal ord hvori "gud" indgår.

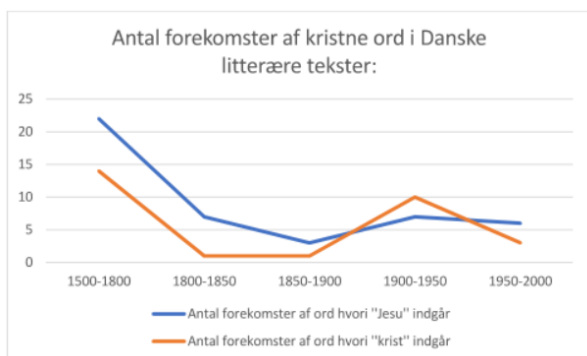
Figur 4: Antal gange ordet "gud" optræder i dets forskellige grammatiske former.

Hvilke religioner optræder i teksterne?:

Den næste del af undersøgelsen består i

I Danske litterære tekster er det også muligt at finde en række ord, som er af kristen karakter. I alle fem bind, er det muligt at støde på ord, hvori ”Jesu” indgår. I det første bind, som indeholder litteratur, som stammer fra perioden mellem 1500 og 1800, kan man som læser støde på følgende ”jesu-ord”: ”Jesu” som i alt optræder 12 gange, ”Jesus” som optræder ni gange samt ”Jesum”, som læseren kan møde én gang. Dette er i alt 22 ord hvori ”Jesu” indgår. I bind nummer to, er det muligt at finde i alt syv ord, hvori ”Jesu” indgår. ”Jesu” optræder to gange, ”Jesus” optræder fire gange og ”Jesum” optræder også en enkelt gang i dette bind. Endnu mindre er antallet af disse ord i det tredje bind, som rummer litteratur fra tiden mellem 1850 og 1900, hvor ordet ”Jesus” blot optræder tre gange. I det fjerde og næstsidste bind hvori der kan findes litteratur fra tiden mellem 1900 og 1950, er antallet af disse ord højere, da ”Jesus” optræder seks gange og ”Jesu” blot kan findes én gang i dette bind. I det femte og sidste bind, som rummer litteratur fra 1950 til 2000, kan man kun finde ét af disse ord, hvilket er ”Jesus”, som optræder seks gange.

Det er også muligt at finde en række kristne ord, hvori ”krist” indgår i denne samling af tekster. I litteraturen fra perioden mellem 1500 og 1800, som kan findes i det første bind, er der i alt 14 ord, hvori ”krist” indgår. Ordene ”krist”, ”kristi” samt ”kristelig” i dets forskellige grammatiske former, optræder tre gange hver i dette bind. Ordet ”Kristus” er muligt at finde fire gange og ordet ”kristhed” optræder blot en enkelt gang i det første bind. Antallet af ord hvori ”krist” indgår, er betydeligt mindre i det næste bind, som indeholder litteratur fra 1800 og 50 år frem, da det her er muligt at finde ordet ”krist” én gang. I dette bind findes der ikke flere ord, hvori ”krist” indgår. Næsten det samme er tilfældet i det tredje bind, hvori man som læser kan finde litteratur, som stammer fra perioden mellem 1850 og 1900, da ”kristi” er det eneste af disse ord, som kan findes i teksten og at dette ord blot optræder én gang. Antallet af disse ord stiger dog i det fjerde og næstsidste bind,

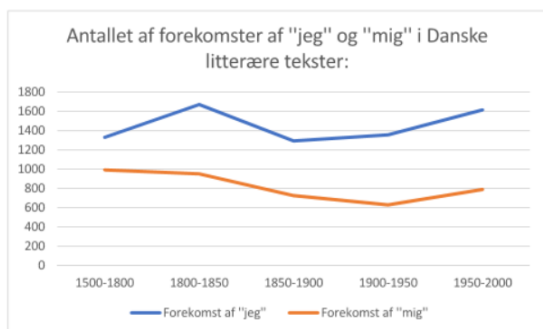

Figur 5: Antal forekomster af kristne ord i Danske litterære tekster.

Individualisme i Danske litterære tekster:

I den første del af undersøgelsen af individualisme i Danske Litterære tekster, blev der fokuseret på brugen af ordet "individ" i de fem bind. Dette ord optræder blot enkelte gange i hele tekstsamlingen. I det første bind, som indeholder litteratur fra

gange og ”mig” optræder 726 gange. Antallet af jeg’er i den litteratur, som stammer fra perioden fra 1900 til 1950, er 1357 og ordet ”mig” optræder i alt 629 i dette fjerde bind. I det femte og sidste bind, som rummer litteratur fra 1950 til 2000, optræder ”jeg” 1625 gange og ordet ”mig” optræder 789 gange.

og adfærdsregler, har et idealbillede af samfundet og at de mytiske fortællinger og ritualer medvirker til, at styrke de sociale bånd hvori religionerne har deres virke. Religion har også

spillet en massiv rolle i verdenens statsmagter, hvilket blandt andet kunne ses i Kina, Rom og Ægypten.

De værktøjer som eksisterer indenfor digital humaniora, kan være yderst brugbare og effektive, når det kommer til arbejde med såkaldt big data. Dette er blevet bevist gennem de undersøgelser, som Baunvig, Nielbo og Moretti står bag, hvor der er blevet arbejdet med big data i form af N.F.S. Grundtvigs samlede udgivelser samt en massiv mængde af britiske romaner. Værktøjerne fra digital humaniora har også været brugbare i de undersøgelser, som er blevet foretaget i forbindelse med denne opgave. Dette blev bevist i arbejdet med Danske litterære tekster, hvor den stigende mængde af titler afspejler, at det litterære marked er vokset gennem tiden. Disse værktøjer har også gjort, at det kunne påvises, at titlerne i dette datakorpus er blevet kortere i tiden fra 1500 til 1950, hvilket stemmer overens med de resultater, som Moretti kom frem til i sin undersøgelse af de britiske romans titler, dog skiller titlerne sig ud i litteraturen fra det femte bind, da disse ikke er de korteste. Det at brugen af religiøse aspekter i titler også er faldet med tiden afspejler, at sekulariseringen har ramt Danmark, da litteratur til en vis grad afspejler tiden, hvori den er skrevet.

De tekster, som er præget af religion, primært er påvirket af kristendommen, men at der stadig er få tekster, som indeholder religiøse ord, som ikke stammer fra kristendom. Det blev også påvist i opgaven, at sekulariseringen også fandt sted i selve teksterne, da brugen af de kristne ord f.eks. dem hvori ”gud” indgår, er faldet gennem de 500 år, som litteraturen dækker samt at ord som blandt andet islam, hindu og Odin slet ikke optræder i teksterne. Forekomsten af ord hvori ”krist” og ”Jesu” indgår, faldt i de sidste 50 år og at forekomsten af ordene ”jeg” og ”mig” steg i den samme tid, hvilket kan indikere, at der i nyere tid har været tegn på både øget sekularisering og individualisme i den nyere danske kanoniske skønlitteratur.

Litteratur:

Primærlitteratur:

- Gjesing, Knud Bjarne & Krarup, Finn Frederik m.fl. Danske litterære tekster 1800 – 1850, Syddansk Universitetsforlag, 2009.
- Handesten, Lars & Gjesing, Knud Bjarne m.fl. Danske litterære tekster 1950 – 2000, Syddansk Universitetsforlag, 2009.

- Lehrmann, Ulrik & Hjordt-Vetlesen, Inger-Lise m.fl. Danske litterære tekster 1900 – 1950, Syddansk Universitetsforlag, 2009.
- Lehrmann, Ulrik & Rehr, Malene m.fl. Danske litterære tekster 1850 – 1900, Syddansk Universitetsforlag, 2009.
- Schmidt, Poul & Gjesing, Knud Bjarne m.fl. Danske litterære tekster 1500 – 1800, Syddansk Universitetsforlag, 2009.

Sekundærlitteratur:

Bøger og artikler:

- Baunvig, Katrine Frøkjær 2016. "Sindssyge Grundtvig", Bibliotek for læger, nr. 3, 208. årgang. Lægeforeningen, København. S. 224-255.
- Baunvig, Katrine F. & Nielbo, Kristoffer L. 2017. "Kan man validere et selvopgør? En fjernlæsning af Grundtvigs forfatterskab og en vurdering af Kaj Thanings reception." i: Paula Henrikson, Mats Malm & Petra Söderlund (red.): Textkritik som analysemetod. Skrifter 12. Stockholm 2017. S. 45-67.
- Berger, Peter & Davie, Grace m.fl. 2010: Religiøse USA – Sekulære Europa – Et tema og variationer. Forlaget anis.
- Davidson, H.R. Ellis 1967: Nordens guder og myter. Haases facitbøger
- Hammer, Olav & Sørensen, Jesper 2010: Religion – I psyke og samfund. Århus Universitetsforlag, Århus N.
- Kühle, Lene & Christensen, Henrik Reintoft 2015: Funktionspræster i Danmark – En kortlægning. Center for samtidsreligion.
- Leonard, Peter 2017. "Förädlade arkiv och semantisk uppmärkning i de stora råtextsamlingarnas tid" i: Paula Henrikson, Mats Malm & Petra Söderlund (red.): Textkritik som analysemetod. Skrifter 12. Stockholm 2017S. 7-12.
- Moretti, Franco 2009. "Style, Inc. Reflections on Seven Thousand Titles (British Novels, 1740- 1850), Critical Inquiry. Vol 36, nr 1 (forår 2009). S. 134-158.
- Pedersen, Vibeke A. & Michelsen, Knud m.fl. 2014: Dansk litteraturs historie Bind 1: 1100- 1800. Gyldendal. København

Internetsider & online artikler:

- Brostrøm, Torben 2014: "Klaus Rifbjerg" fra: <https://forfatterweb.dk/oversigt/rifbjerg-klaus>
- Busk-Jensen, Lise: Sindets landskaber - Lykke-Per i Dansk litteraturs historie, Mortensen og Schack (red.), 2006-09, Gyldendal. Hentet 10. oktober 2019 fra <http://denstoredanske.dk/index.php?sideId=476853>
- Dagmar, eReolen d. 1. januar 2018: "Tema/Michael Strunge": <https://ereolen.dk/tema/michael-strunge>
- Kjældgaard, Lasse Horne: Et kys af år - Morten Nielsen i Dansk litteraturs historie, Mortensen og Schack (red.), 2006-09, Gyldendal. Hentet 10. oktober 2019 fra <http://denstoredanske.dk/index.php?sideId=477200>

- Madsen, Karina Søby 2013. "Karen Blixen" fra: <https://forfatterweb.dk/oversigt/zblixen00>
- Nationalbanken d. 10. Februar 2014 fra: http://www.nationalbanken.dk/da/sedlerogmoenter/danske_pengesedler_tidligere/Sider/Serie-1997.aspx
- Oehlenschläger, Adam 1823: "Fædrelands-Sang" i Samlede Digte, Bd. II, København fra: <http://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/der-er-et-yndigt-land-af-adam-oehlenschlaeger-1819/>
- Winge, Mette 2013: "Tove Ditlevsen" fra: <https://forfatterweb.dk/oversigt/ditlevsen-tove>
- <http://andersen.sdu.dk/forskning/>
- <https://www.dendanskesalmebogonline.dk/salmeoversigt/alfabetisk>
- <https://www.dendanskesalmebogonline.dk/side/4>
- <https://www.dollsofindia.com/library/shakuntala/>

Alle links er senest tilset d. 10. oktober 2019.

Hesiod

Martin Djørby Knudsen, 7.semester, Religionsstudier, SDU

Indledning

Alle religioner verden over består af forskellige byggesten, som udgør religionen. Disse bliver hyppigt brugt komparativt i religionsforskningen for at kunne identificere og analysere forskelle og ligheder mellem de forskellige religioner. En af de byggesten, som ses ofte, er tanken om verdensskabelse også kaldet kosmogoni. Der findes et utal af versioner og selv inden for den samme religion, kan der være forskellige syn på og historier om kosmogonien. Funktionen af kosmogonien kan være forskellige mellem de respektive religioner. Inden for den græske religion er der to navne som har en central rolle. Det er digterne Homer og Hesiod. Jeg vil undersøge den græske kosmogoni ifølge Hesiod. Til dette vil jeg gøre brug af Lene Andersens oversættelse af Hesiods tekster fra bogen *Hesiod: Theogonien/Værker og Dage/Skjoldet* (Andersen, 1973). Da det er en omfattende og gennemarbejdet oversættelse, giver den et godt udgangspunkt til min opgave. Hesiod beskriver kosmogonien i hans værk Theogonien, og det er dette værk, som jeg vil tage udgangspunkt i. Jeg vil begynde med at redegøre for skabelsen ifølge Hesiod, derefter vil jeg analysere de involverede guders position og til sidst vil jeg diskutere Hesiods intention med beskrivelsen af verdensskabelsen for endeligt at besvare nedenstående problemformulering.

Problemformulering

Hvilken funktion har Hesiods beskrivelse af verdensskabelsen?

Kosmogonien ifølge Hesiod

Hesiod var en græsk digter, der er kendt for at have skrevet værker, som har haft en fundamental betydning for den græske religion. Dog er en stor del af hans værker gået til grunde. De værker, der har overlevet, er værkerne Theogonien (Th.), værker og dage (Vd.), og skjoldet (S.). Det er kun Theogonien samt værker og dage, der med sikkerhed er skrevet af Hesiod (Andersen, 1973, s. 10f). Der findes ikke en sikker datering af værkerne, men det skønnes, at de er skrevet i slutningen af det 8. årh. eller i begyndelsen af det 7. årh. f.Kr. (ibid.). Theogonien er en skabelsesberetning, der er rettet mod adlen, modsat er værker og dage en kalender for bønderne. Viden om Hesiods liv er begrænset til de steder i hans værker, hvor han skriver om sig selv, hvilket han gør både i Th. og i Vd. Han blev

født i byen Askra nær ved bjerget Helikon, hvor han arbejdede som fårehyrde, men en dag fik han en åbenbaring af muserne, som kaldte ham til digter (ibid. s. 10).

Jeg vil gennemgå kosmogonien i Thegonien (Θεογονία)(Th.) til brug i min analyse og diskussion (Th. 116-232). Kosmogonien starter fra linje 116, med ”ἤ τοι μὲν πρότιστα Χάος γένετ’...”, Chaos (Χάος) er visselig opstået først men siden derefter... (Andersen, 1973, s. 20). Ud af Chaos kommer gudinden Gaia (Γαία), derefter kommer Tartaros (Τάρταρος), Eros (Ἔρως) og Erebus (Ἑρεβός), som bliver født af Chaos og til sidst af Chaos kommer Nyx. Gaia bringer et væsen ligeligt hende til verden, Uranos (Οὐρανός) skulle dække hende og være et urokeligt hjem for guderne. Gaia føder herefter vældige bjerge som Nymferne (νύμφη) skal bo i. Gaia føder derefter Pontos (Πόντος), uden elskov. Sammen får Gaia og Uranos børnene: Okeanos (Ὠκεανός), Koios (Κοῖος), Kreios (Κρεῖος), Japetos (Ἰαπετός), Hyperion (Ὑπερίων), Theia (Θεία), Rheia (Ρέα), Themis (Θέμις), Mnemosyne (Μνημοσύνη), Foibe (Φοίβη), Tethys (Τηθύς) og til sidst den yngste Kronos (Κρόνος). Gaia og Uranos, får også Kykloperne sammen, Steropes (Στερόπη), Brontes (Βρόντης) og Arges (Ἄργης). Til sidst får de også selvbevidste afkom med hundrede arme og halvtredsindstyve hoveder: Kottos (Κόττος), Briareos (Βριάρεως) og Gyges (Γύγης). Alle børnene, der er født af Uranos og Gaia, bliver fjender for deres far. ”*Deres fader fik de til fjende*” (Th. 155). Når børnene bliver født gemmer Uranos dem væk fra lyset i skødet på Gaia. Uranos frydedes højligt over sin onde bedrift. Men i trængsel over sine børn der bliver skjult af Uranos, stønner Gaia tungt og lægger en ond plan mod Uranos. Hun skaber et hvidgråt metal, der ikke kan knuses, som hun former til et drabeligt segl, hvorefter hun forklarer sine børn om sin plan. Hun fortæller sine børn, at de kan få hævn over deres far, da det var ham, der først greb til ”*usømmelig handling*” (Th. 166). Alle børnene gribes af frygt over for deres mors plan, men den yngste søn, Kronos, fatter mod og svarer sin mor ”*Moder, jeg tror, jeg tør love, at jeg vil fuldbyrde dette værk, og det ængster mig ej, for hvor meget han end er vor fader, er han forhadet, for han greb først til usømmelig handling*” (Th. 170-172). Kronos ord vækker en fryd hos Gaia, og hun sætter et baghold op med ham. Hun giver Kronos seglen, som hun havde formet, og fortæller ham hele hendes plan. Uranos kommer med natten ifølge, og han er opfyldt af kærligheds-trang, så han spreder sig udover hele Gaia. Kronos tager med sin venstre hånd fat i sin far, og med seglen i den højre hånd skærer han Uranos manddom af. Kronos kaster hans fars manddom fra sig, og Gaia griber bloddråberne, der falder fra den. Hun føder senere Erinyer (Ἐρινύες), og giganterne, samt de gudinder der kendes som meliske nymfer. Uranos manddom falder i vandet og driver rundt og omkring den opstår hvidt skum. En kvinde bliver født i skummet og får navnet Afrodite (Ἀφροδίτη), men kaldes også Kythereia, fordi hun drev nær til Kythera; Kyprogeneia, fordi hun er

født på det havslagne Kypros; manddomselsker dertil, da hun fremstod af Uranos manddom (Th. 189-200). Eros og Himeros (Ἴμερος) fulgtes med hende straks da hun fødtes og gav sig på vej til gudernes skare. ”Helt fra begyndelsen har hun haft som sin værdighed denne lod mellem menneskers børn såvel som blandt salige guder: både jomfruelig hvisken, bedrag og smilende miner, sødmefuld nydelse, elskovens fryd og inderlig ømhed” (Th. 203-206). ”Efter den tid deres fader, den mægtige Uranos, kaldte dem, som var børn af ham selv, med det skæmmende tilnavn, titaner: thi mens de strakte sig frem i formastelighed, de forbød sig højligt og senere hen ville straffen dem ramme til gengæld” (Th. 207-210). Nyx og Erebus, der begge er født af Chaos, får sammen børnene Hemera (dagen, Ἡμέρα) og Aether (æteren, Αἰθήρ)⁷. Dertil føder Nyx Døden, Søvn, Beskæmmelse, smertelig Jammer, Hesperiderne, Kerer (Klotho, Lachesis og Atropos), Nemesis, Mørke, Falskhed og Elskov, samt Alderdom fulgt af Eris (Striden). Striden føder derefter Møje, Glemsel og Sult, tårevædede smerter, bølgende Kampe og Slag, og dertil Drab og Massakre, Stridigheder og løgn, og Ordsqualder, hidsige Trætter, Vanstyre fulgt af Fordærv og til sidst Horkos (Th. 211-232).

Gudernes placering i Kosmogonien

Hesiod skaber en autoritet i Theogonien, ved at sige at det er muserne⁸ der har gjort ham til digter. Han indleder kosmogonien ved at henvise til, at det er muserne, der synger historierne for ham ”*Sig mig dette, I mus, der har jeres bo på Olympos, helt fra begyndelsen af, og nævn, hvad der først kom til verden*” (Th. 114-115). Muserne synger og starter beretningen om verdensskabelsen med ”ἔξ ἀρχῆς” (Th. 115). De synger om verdens begyndelse, Gudegenealogien,⁹ og om hvordan mennesker opstod. Fortiden repræsenterer meget mere, end det der var forud nutiden: det er kernen. Ved at gå tilbage i tiden forsøger man ikke at placere begivenheder inden for en specifik tidsramme, men i stedet at nå til fundamentet for hele kosmos, og derved få en forståelse af hele processen (Vernant J. P., 1983, s. 79).

Den franske historiker, med speciale inden for græsk religion Jean-Pierre Vernant (1914-2007), skriver ”*So far as Hesiod is concerned one cannot speak of an antinomy between the genetic myth*

⁷ ” Aether is the bright, untainted upper atmosphere, as distinguished from Aer, the lower atmosphere of the earth.” (Heinemann, 1914),(fodnote til Th. 124).

⁸ Muse, på oldgræsk ”Μοῦσαι”,

⁹ For en komplet liste over de græske gudegenealogi, som jeg selv har anvendt, jf.

https://da.wikipedia.org/wiki/De_gr%C3%A6ske_guders_stamtr%C3%A6

and the structural arrangement. In mythical thought any genealogy is also at the same time the expression of a structure; and there is no way to account for a structure other than present it in the form of a genealogical tale" (Vernant J. P., 1983, s. 5) hvorefter han uddyber *"In Hesiod's 'Theogony', the genealogies of the Gods and the cosmological myth provide a basis for the organization of the cosmos. They explain how the different cosmic levels (the heavenly, the subterranean, and the earthly worlds) came to be separated, and account for the distribution and harmony of the various elements that compose the universe."* (Vernant J. P., 1983, s. 26). Hesiod personificerer funktioner og elementer, for eksempel ved at mørket bliver personificeret som gudinden Nyx, jorden som Gaia, himlen som Uranos osv. Ovenstående vil jeg belyse i efterfølgende afsnit.

Gennem myten om kosmogonien, bliver der nævnt mange navne, som alle har forskellige funktioner. Det første er Chaos, det er en ukontrolleret og umålelig tomhed, hvor intet er fast. Af Chaos opstår en modsætning, gudinden Gaia, som står for stabilitet. Hun er et symbol for jorden. Da Gaia opstår, er der nu noget, der modsat Chaos, har form. (Vernant & Vidal-Naquet, *Myth and Tragedy - in Ancient Greece*, 1988, s. 95). Gaia er ikke bare en stabilitet, men også moder af alt, der har form. Uden at have sex skaber hun guden Uranos, der er symbol for den mandlige himmel. Gaia (jorden) og Uranos (himlen) har sex og får en række børn, der allerede har særlige identiteter selvom de er "primordial beings, cosmic powers" (ibid. s. 96). Uranos dækker hele Gaia, og da der ingen afstand er mellem dem, har børnene derfor ikke mulighed for at vokse i dagens lys, og må forblive skjulte. Gaia bliver vred på Uranos og overtaler sønnen, Kronos til at skære hans fars manddom af. Kronos gør som Gaia siger, og Uranos trækker væk fra Gaia og for første gang er jorden og himlen adskilt, og de sætter nu fast i deres respektive positioner. Mellem jorden og himlen er der et stort åbent rum, hvor natten og dagen skiftevis afslører og skjuler alle former (ibid.). Gaia og Kronos handling får konsekvenser, og fra nu af vil der ikke længere være handling uden konflikt. Det vil ikke længere være muligt at adskille konflikt og enighed (ibid.). Uranos manddom falder to steder, den første del er blodet fra manddommen, der falder på jorden og bliver til erinyer, giganterne og de meliske nymfer, der sammen er kendt som kræfter af "*blood vengeance*", og ses som krige over konflikt (Vernant & Vidal-Naquet, *Myth and Tragedy - in Ancient Greece*, 1988, s. 97). Den anden del er selve manddommen, som falder i vandet og føder Afrodite, der er et symbol på sexualitet og ægteskab. Adskillelsen af jorden og himlen, indvier en verden, hvor væsner bliver født ved at modsætninger støder sammen, men også enes (ibid.). Gaia føder ikke Uranos, men skaber ham ligeligt hende, men som en modsætning. Gaia opfordrer ikke Kronos til at dræbe sin far, men i stedet kastrerer ham for at forvise ham til hans plads i kosmos, så der mellem dem bliver plads til at livet kan blomstre (ibid.).

Hesiod forener guderne for at forklare genealogien i den græske religion. Der er modsætninger som Gaia og Uranos, der sammen får mange børn, der hver især får forskellige funktioner. De forskellige børn finder sammen med en partner, som de får børn med. For eksempel får titanen Hyperion sammen med sin søster Theia, børnene Helios (solen), Selene (månen) og Eos (morgenrøde). Her har Hesiod givet en forklaring på, hvordan solen, månen og morgenrøde kom til verden (Vernant J. P., 1983, s. 127f). Dette er en norm i Hesiods genealogi. Hesiod forener også Nyx (nat) og Erebus (mørke) som sammen får Aither og Hemera. Fra Nyx udspringer det Vernant betegner som "...*children of the Night, that is, among the dark powers of Evil*" (Vernant J. P., 1983, s. 40). Eris er den yngste af Nyx's børn, og da det bliver Eris tur til at føde, føder hun endnu flere onskaber - Ponos (smerte), Lethe (glemsel), Limos (sult), Hysminai (Kampe, konflikt), Makhai (Krig), Phonoi "Mord" og Horkos (Ed, løfte). Selvom det kan lyde som en god ting at holde et løfte, så er det helt modsat. Horkos er den forbandelse, der falder på den der ikke holder sit løfte (ibid.). Her skaber Hesiod en personificering af alt ondt, og giver det derved en plads i kosmos og i den græske Gudegenealogi. I Theogonien er Eris et symbol på striden, der bliver mor til mange af verdens onder (Th. 211-233). I Th. får hun mennesker til at bekæmpe hinanden både i krig og indbyrdes, men i Hesiods værker og dage, finder vi en anden version af Eris, den gode Eris, der skal prises frem for fordømmes, da det er en fortjeneste for mennesker. Selvom Homer også har to versioner af Eris, er det Hesiod der eksplicit skriver om de to versioner (Verdenius, 1985, s. 17). Hesiod skriver:

“οὐκ ἄρα μούνον ἔην Ἑρίδων γένος, ἀλλ’ ἐπὶ γαῖαν
 εἰσὶ δύο: τὴν μὲν κεν ἐπαινέσσειε νοήσας,
 ἣ δ’ ἐπιωμητή: διὰ δ’ ἀνδρῶν θυμὸν ἔχουσιν.
 ἣ μὲν γὰρ πόλεμόν τε κακὸν καὶ δῆριν ὀφέλλει” (Wd. 11-14)

Det kan oversættes til

”Eris er ikke blot én slags strid, nej, ud over jorden findes der to; den ene vil den, der kender den, prise, mens man må laste den anden thi, uens er de af væsen” (Andersen, 1973, s. 44). I Wd. skiller Hesiod de to versioner af Eris, fra hinanden ved at kalde den onde Eris for Ἑρις κακόχαρτος”, (Wd. 27), (Vernant J. P., 1983, s. 41).

Hesiods intentioner?

Den amerikanske professor Gregory Nagy (1942), der har speciale i græsk poesi undersøger i sin bog *Greek mythology and Poetics* (Nagy, 1990), Homer og Hesiods intentioner med deres værker. Intentionen hos både Homer og Hesiod var primært at skabe et værdisystem, der skulle være fælles for alle

grækere. Et system der skulle fastholde og belære et givent samfund. (Nagy, 1990, s. 36f). Men hvorfor blev deres værker så universelt accepteret? Dette kommer Nagy også med en teori omkring. Dengang havde hver polis¹⁰ dens egen stat med deres egen tradition inden for lov og religion. Både Homer og Hesiods poesi formåede at bringe de forskellige ideologier ind i et system, der kunne accepteres af de fleste grækere (ibid. 37). At inkludere alle grækere kommer første gang til udtryk i W&D. 528, "Panéllénes" som kan betyde "pan-Hellens" eller "All Greeks" (ibid.) Nagy skriver, at der tidligere har været et stort fokus på, at poeternes autoritet lå i, at deres værker var nedskrevet. Det er ifølge Nagy en misforståelse, da der findes flere beviser på, at historierne blev overleveret gennem fester, forestillinger og mundtlige historier. Mere uddybende om Hesiods intention med sit værk skriver Nagy "*The Goal of this poetry, the poet says, is to be heard by all Hellenes everywhere*" (Theognis 22-23, 237-254)" (Nagy, 1990, s. 51f).

Nagy påpeger, at det virker for simpelt at forestille sig, at den sande historie fra muserne, om hele kosmos indhold, opståelse og alle gudernes plads i kosmos, skulle fortælles af en hvilken som helst poet. Hesiods Theogoni præsenterer forfatteren som den ultimative poet. Navnet "*Hesiodos*", som fremtræder i Th. 22, betyder noget i retningen af "*he who emits the Voice*" (Nagy, 1990, s. 47). Hvilket tyder på, at det kun er ham, der kan udsende musernes stemmer og derved skrive Theogonien. Vernant gør en lignende observation, han skriver, at muserne afslører et mysterium for Hesiod ved at synge om kosmogonien, og at han derved er en særligt udvalgt person (Vernant J. P., 1983, s. 79). Der er flere eksempler i teksten på at Hesiod sammenkobler de forskellige historier ved at give korte hints. Et eksempel på dette er Th. 140f, her hører vi om kykloperne Steropes, Brontes og Arges. Hesiod skriver, at det er dem, der skænkede Zeus torden, og at det er dem, der smeder hans tordenkile. Dette er blot ét eksempel på, hvordan Hesiod skaber et net mellem fortællingerne i Theogonien. Ifølge Vernant får kosmogonien en anden karakter, hvis man læser den i en anden kontekst. Hvis man tager den ud af Hesiods værker og istedet læser den som en form for samling af mytologier til offentligheden. Som Vernant skriver "*... (Gaia, Earth) twice commits incest with her sons (first with Ouranos and later, indirectly, with Kronos) and that furthermore Kronos castrates his father in order to chase him from his mother's bed, the story does have a "startlingly proto-Oedipal character"*" ("*un caractère proto-oedipien éclatant*") (Vernant & Vidal-Naquet, Myth and Tragedy - in Ancient Greece, 1988, s. 95). Vernant giver derved udtryk for at kosmogonien får den betydning og funktion den har, grundet den kontekst den er i. Historien kan slippe afsted med flere ting, ved at være i en specifik kontekst (ibid.).

¹⁰ En kombination af by og stat, en bystat

Konklusion

Hesiods beskrivelse af verdensskabelsen, skaber et systematisk billede af hele kosmos. Han skaber en Gudegenealogi og personificerer elementerne. Ved hjælp af myterne giver Hesiod alt i kosmos dens respektive plads. Alle de involverede tjener en funktion, om det er en vigtig funktion, eller om det er for at redegøre for den videre handling, har alt stadig en funktion. Ved at skrive Theogonien formår Hesiod at skabe en fælles ideologi, der tager hensyn til de individuelle ideologier i de forskellige bystater. Læste man myterne hver for sig, ville meningen og historierne ofte virke besynderlige og til tider voldsomme. Nagy skriver, at overleveringen af historierne ofte skete gennem fester, teaterforestillinger mm. Den form for overlevering kan have været med til at gøre Hesiods Theogoni alment kendt, da den derved har været tilgængelig for en bredere del af befolkningen, men det er et spørgsmål til en anden gang.

Bibliografi

- Andersen, L. (1973). Hesiod: Theogonien/Værker og Dage/Skjoldet (pp. 9-13, 19-36, 44-49, 79-80). København: Gyldendal.
- Bell, J. M. (2000). An Introduction To Greek Mythology (pp. 33-61). Wales: The Edwin Mellen Press, Ltd.
- Detienne, M. (1996). The Master of Truth in Archaic Greece (pp. 39-53) . New York: Zone Books.
- Duekilde, V. (1997). Hellas i klassisk tid - Tekster til græsk religion (pp. 9-32). København: Spektrum.
- Gordon, R. L. (1981). Myth, religion and society - Structuralist essays by M.Detienne, L.Gernet, J.-P.Vernant & P.Vidal-Naquet (pp. 1-16, 43-56). Cambridge University Press.
- Heinemann, W. (1914). Hesiod. The Homeric Hymns and Homeric Hymns, with an English translation by Evelyn-White. London: Harvard University Press.
- Hjortsø, L. (1991). Græske Guder og Helte (pp. 12-47, 86-92, 119-122). København: Politikens Forlag A/S.
- Nagy, G. (1990). Greek Mythology and Poetics (pp. 7-82) . Ithaca: Cornell University Press.
- Verdenius, W. J. (1985). A Commentary on Hesiod - Works and Days vv.1-382. (pp. 42-118). Amsterdam: E. J Brill.
- Vernant, J. P. (1983). Myth and thought among the Greeks (pp. 4-31, 169-179). London: Routledge & Kegan Paul.

Vernant, J.-P. (1990). Myte og religion - i det antikke Grækenland (pp. 7-33). Søllested: Skovlænge.

Vernant, J.-P., & Vidal-Naquet, P. (1988). Myth and Tragedy - in Ancient Greece. (pp. 94-99). Oversættelse af Janet Liloyd. New York: Zone Books.

- Theogonien - Linje 116-232, 453-616 og 713-735.
- *Værker og Dage* – Linje 42-202

Ilianden

I – 394-407, 536-569

XV – 173-195

Studiestart 2019 – Store Forventninger

Thea Kaspersen, 7. semester, Religionsstudier, SDU – Tutor 2019

Igen i år har vi på Religionsstudier taget imod en stor flok nye studerende. I starten af september mødtes de alle ved hovedindgangen ved SDU. For de flestes vedkommende det første møde med et universitet overhovedet og dermed en officiel start på et nyt kapitel i deres liv. Springet til universitetet kan for de flestes vedkommende føles stort, og der er meget man skal forholde sig til. SDU's grå betongange skal læres at kende, toiletterne bag trapperne findes og de skal begynde at lære ord som *underviser*, *studerende*, *hold*, *universitet* i modsætning til *lærer*, *elev*, *klasse* og *skole*.

At læse religionsstudier på universitetet bliver hurtigt en del af ens identitet – man bliver en *religionsstuderende*. Allerede inden start på Religionsstudier er flere blevet spurgt af venner og bekendte, om hvad de så kan blive, og om de så skal være præst? Som religionsstuderende må man forvente denne type spørgsmål, og de nye studerende finder sikkert hurtigt deres helt eget svar, som de kan forfine og fyre af i ny og næ.

Der er ingen tvivl om, at man som ny studerende har haft en masse forventninger til studiet og især studiestart. Mange har sikkert hørt vilde historier om rusture, pub-crawls, pinlige lege, som man måske

både har frygtet og glædet sig til. I år har studiestarten bestået af 2,5 dag med både fagligt og socialt indhold. Fokus har været på at ryste de nye sammen, men uden at alkohol og grænseoverskridende lege har været omdrejningspunktet. De to første dage bestod bl.a. i introduktion til undervisere, rundvisning i grupper med dertilhørende quiz, feltarbejde i henholdsvis Odense Domkirke, Sankt Albani Kirke, det vietnamesiske tempel og moskéen på Ørbækvej, oplæg ved underviser Johanne Louise Christiansen om koranafbrændinger mm. Dertil deltog en stor del af de nye studerende i fællesspisning og pubquiz om aftenen, hvor hygge og holdånd var i fokus.

Fredagen startede for de nye studerende tidligt og sluttede sent. Efter undervisning fra 8 til 12 blev der afholdt workshopen: *Dit studieliv*, som er et initiativ startet af fagrådet. På workshopen blev de nye studerende præsenteret for studienævnet, fagrådet, Religio, Axis Mundi, PodKasten, samt oplæg af Mette Horstmann om muligheden for et udlandssemester og til sidst et oplæg af Isa Christensen om hendes vej i arbejde. Ideen med workshopen var at introducere de nye studerende for det studiemiljø og diverse muligheder, der er knyttet til Religionsstudier. Programmet

fortsatte om aftenen, hvor der var fællesspisning, konkurrencer og lege. Musikken blev efterhånden skruet op, og den gode stemning kom til udtryk ved snakken ved bordene, spillet med beerpong, aktiviteten i baren og ikke

mindst dansen på gulvet, der undervejs blev erstattet af stoledans, limbo og stopdans. Tutorerne siger tak for en god studiestart! Vi håber de nye studerende falder godt til med deres nye profil som 'religionsstuderende', og vi ønsker dem en god tid på Religionsstudier.

Interviews

11 spørgsmål til underviseren

Johanne Louise Christiansen

I denne udgave af Axis Mundis ”11 spørgsmål til underviseren” er det Religionsstudiers nye underviser Johanne Christiansen, der skal svare på redaktionens skarpe og vældig dybdegående spørgsmål. Endnu en gang kan vi bringe et ærligt og sjovt interview – vi takker Johanne!

Hvad er dit fulde navn?

Johanne Louise Virenfeldt Christiansen.

Hvorfor valgte du at studere religion?

Det var faktisk ret tilfældigt. Jeg har altid været interesseret i religion og måske især religions rolle i konflikt, men ligesom alle andre fra min generation troede jeg at jeg skulle være professionel musiker. Mens jeg forsøgte mig med det besluttede jeg mig dog for at jeg lige ville snuse til universitetslivet og endte med at søge ind på Aarhus Universitet med religionsvidenskab som 1. prioritet, kemi som 2. prioritet og matematik som 3. prioritet. På mit andet semester på religionsvidenskab fik jeg klassisk arabisk og det var nok dér at min interesse for Koranen og islam rigtig begyndte.

Hvad er det første fagord, der dukker op i dine tanker?

’Circumambulation’, måske fordi jeg lige har færdiggjort en artikel om emnets forhandling i Koranen og så er det bare et virkelig fedt ord.

Hvilken bog ville du anbefale?

Jeg har to absolutte yndlings romaner, nemlig John Fowles’ Trolldanden og Umberto Ecos Rosens navn. Begge er heller ikke irrelevante for religionsstudier. Hvis jeg skal anbefale en fagbog fra mit eget forskningsfelt, er det nok Neil Robinsons Discovering the Qur’an som var lidt en øjenåbner for mig.

Hvad er den bedste del ved religionsfaget?

Religionsfagets teori- og metodepluralisme, altså at man kan applicere forskellige teorier og metoder fra andre fag på fx en religionshistorisk empiri.

Hvad har du lavet inden din ansættelse på SDU?

Jeg har en bachelor og en kandidat i Religionsvidenskab og Arabisk- og islamstudier fra Aarhus Universitet. I 2016 forsvarede jeg min ph.d. (et yderst nørdet projekt om ét enkelt ord i Koranen...), også på Aarhus Universitet, hvorefter jeg blev ansat i et FKK finansieret projekt som Thomas Hoffmann og jeg søgte sammen. De sidste to år har jeg således arbejdet som post.doc. på Københavns Universitet.

Dyrker du en sport/hobby?

Jeg spiller stadig en del musik.

Har du kæledyr?

Ja, jeg har en stor grå norsk skovkat der hedder Arne. Og så overvejer jeg at købe mig en islandsk hest.

Hvilken type musik lytter du til?

Ligesom religionsfaget er pluralistisk i forhold til teori og metode er jeg pluralistisk i forhold til musik. Jeg hører og interesserer mig for diverse genrer og bands. Fordi den musik jeg selv spiller er klassisk hører jeg også en del opera og kirkemusik. Men hvis jeg skal nævne tre af de navne som betyder mest for mig kommer vi nok ind i (ret forskellige grene af) rock/indie-genren, nemlig Nick Cave, Ronnie James Dio og Bon Iver.

Hvor går din ynglingsferie hen?

Den går nok til Teheran. Jeg vil helst på såkaldte 'kulturelle ferier'.

Hvad er et sjovt/interessant/spøjst fact om dig?

At jeg følger næsten 'religiøst' med i Formel 1 og er derfor også lidt halvdeprimeret når vi er udenfor Formel 1-sæsonen. Jeg elsker biler og især hurtige biler.

Interview med Faglig Vejleder v. Religionsstudier

Louise Funch Clausen

Hvem er du:

Jeg hedder Louise og er lige startet på den to-faglige kandidat og mit 7. semester. Jeg har dansk som sidefag, så der har jeg undervisning lige nu, og det er jeg også meget glad for.

Hvad er det bedste ved at være faglig vejleder:

Jeg kan rigtig godt lide at hjælpe andre, og det er jo det, at være faglig vejleder går ud på. Og så kan jeg godt lide at være en del af ”driften” af uddannelsen i Religionsstudier, hvis man kan sige det sådan. Jeg vil gerne være med til at gøre, at de studerende synes, at Religionsstudier er en rar uddannelse at gå på, for det er så vigtigt, at man trives i sit liv og hverdag som studerende. Jeg kan godt lide kombinationen af både at være en almindelig studerende, men også at være ansat til at hjælpe andre studerende med den viden og erfaring, som jeg selv har i forhold til vores uddannelse. Jeg tror, at det er en stor fordel, at jeg selv har været eller skal igennem det samme som de studerende, jeg skal hjælpe. Så forstår man lettere hinanden.

Hvad er det sværeste:

Jeg har bøvlet en del med alt det tekniske! Fx at booke kontoret til et nyt semester. Det tog en del forsøg, før det gik igennem her i august. Og det sker altså også, at mail-programmet driller mig. Men jeg er nok heller ikke den skarpeste til at gennemskue teknik og computere. Jeg håber, at jeg bliver bedre af at øve mig løbende 😊

Og så er det selvfølgelig også svært at have overblik over de mange regler og paragraffer, som man skal være opmærksom på som studerende. Men der er heldigvis mange rare og hjælpsomme fuldtidsansatte, både på Religionsstudier, men også Humanioras Studievejledning, Trivselsvejledningen osv. som også altid er meget hjælpsomme.

Hvilken bog ville du anbefale og hvorfor?:

Det er et svært spørgsmål! Jeg synes, jeg har læst mange gode bøger. En jeg dog er særligt glad for er John Steinbecks ”Mus og mænd”. Den vil jeg altså virkelig anbefale alle at læse, hvis man ikke allerede har gjort det! Det er sådan en fin beskrivelse af et særligt venskab, hvor man vil gå rigtig langt for en vens skyld. Den handler også om at være anderledes, men at blive holdt af og accepteret præcis som man er. Og så er den bare rigtig godt skrevet. Fortællingen fungerer også virkelig godt som lydbog, så det kan jeg også varmt anbefale, hvis man trænger til en pause fra at læse selv.

Hvad forestiller du dig at lave når du er færdig med Religionsstudier:

Da jeg valgte at starte på Religionsstudier, ville jeg rigtig gerne være gymnasielærer. Derfor har jeg også valgt et gymnasierettet sidefag. Og jeg vil sådan set gerne stadig undervise på et gymnasium eller lignende, men jeg bliver mere og mere opmærksom på, at man kan så mange andre ting med vores uddannelse. Jeg kunne også godt tænke mig at arbejde med kulturelle arrangementer eller formidling af kultur på en eller anden måde. Jeg kunne også godt se mig selv være vejleder af en art i fremtiden, lidt ligesom jeg er faglig vejleder nu. Jeg er generelt åben overfor forskellige karriereveje, så vi må se, hvad fremtiden bringer – det skal nok blive spændende!

Forskeraktivitet 2019

Tine Lundsgaard Christensen, Kandidatstuderende, SDU

Vi i redaktionen har gerne ville finde ud af, hvad vores undervisere går og pusler med. Vi har derfor bedt dem om en liste over udgivelser eller en kort tekst om hvad de forsker i lige nu. I følgende afsnit vil du kunne læse om de to Mikael’ers og Laura Feldts forskeraktivitet.

Mikael Aktor

I år arbejder jeg med en middelalderlig sanskrittekst, der beskriver indretning og regler for templer i Sydindien. Den blev relevant i forbindelse med en sag i delstaten Kerala, hvor to kvinder gik ind i et tempel, Sabarimala, der indtil da har været forbeholdt mænd, men som den indiske højesteret havde bestemt skulle være åbent for begge køn. Efterfølgende udførte præsterne et renselsesritual,

som netop er beskrevet i denne tekst. Planen er, at jeg skal præsentere hvad jeg finder ud af på en kommende konference arrangeret af European Association of Modern South Asia Studies i 2020.

Udgivelser:

Aniconicity and Aniconism

Aktor, M., 2019, *The Bloomsbury Handbook of the Cultural and Cognitive Aesthetics of Religion*.

Koch, A. & Wilkens, K. (red.). London and New York: Bloomsbury Academic, s. 97-106

‘Respect Pollution’: Urenhed og renselse i hinduismens rituelle personhierarki

Aktor, M., 2019, I : Religionsvidenskabeligt Tidsskrift. 69, s. 120-134 7.

Laura Feldt

Marginality, Media, and Mutations of Religious Authority in the History of Christianity

Series:

[Studies in the History and Anthropology of Religion](#), 6

Forlag: Peeters, Leuven

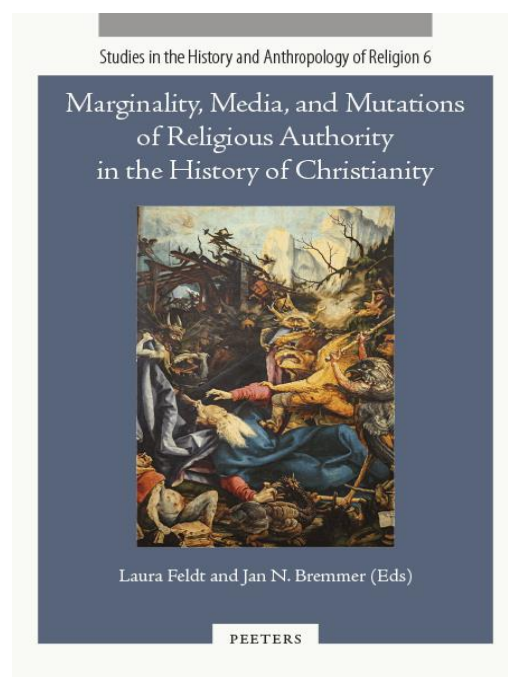
Series: Studies in the History and Anthropology of Religion, 6

Editors: Feldt L., Bremmer J.N.

Year: 2019

ISBN: 978-90-429-3674-4

Marginale figurer, fra kættere, asketer og mystikere, til helgener, visionærer og hekse har spillet afgørende roller i autoritetsforandringer i forskellige kristendomsformer. Denne bog bidrager med nye teoretiske perspektiver på

fænomenet marginalitet via en række dybdegående case-studier af marginale figurer og marginalitetsformer, hvor medie-begrebet er særligt i fokus. Bogen præsenterer en distinktion mellem social marginalitet på den ene side, som ofte er et resultat af ekskluderings- og dæmoniseringsprocesser, der involverer betydeligt ubehag og nød, og religiøs marginalitet på den anden side. Religiøs marginalitet kan være frivillig, aktivt opsøgt og noget religiøse mennesker performer. Bidragene i bogen analyserer både sociale og religiøse former for marginalitet og demonstrerer, hvordan et fokus på medier og mediebrug er afgørende for at forstå den rolle marginalitet har spillet i autoritetsforskydninger i kristendoms historie. Artiklerne diskuterer en lang række medier – fra amuletter, skrift, rum og selvt teknologier, til særlige litterære medieformer, visuel kultur og massemedier samt sociale medier. Bogen giver i øvrigt en lang række mediefokuserede indspark til komparative og historiske studier i religionsvidenskab fra internationale kapaciteter.

Udover et fyldigt teoretisk indledningskapitel af Laura Feldt rummer bogen casestudier af Jan N. Bremmer, David Frankfurter, Laura Feldt, der alle skriver om den magt, som religiøs marginalitet kan rumme i deres analyser af monastiske mediekulturer i senantikken, med særligt fokus på breve, rum og skrift og askese som performance. Christian Høgel, Birgit van der Lans og Dirk Johannsen skriver om marginalitet som strategi og taktik i deres analyser af byzantinske mystikere, martyren Justin og den norske healer Vis-Knut, mens Miri Rubin og Louise Kallestrup skriver om social marginalitet og narrative netværk i jøde- og hekseforfølgelsesfortællinger i middelalder og tidlig moderne tid. Endelig bidrager Ingvild Gilhus, Astrid Trolle og Sebastian Schüller med artikler om marginalitets-performances og mediekulturer i samtidens Skandinavien i deres analyser af den populære norske healer Snåsamannen, en kvindelig visionær-migrant i dansk-filippinsk katolicisme og brugen af post-it-bederum og youtube-fortællinger i The Emerging Church movement.

Mikael Rothstein

Jeg arbejder fortsat med religion blandt jæger-samlere i det centrale Borneo, penan. Jeg var på feltarbejde i januar 2019, og skal igen i januar 2020. Jeg har fokuseret på indsamling af apotropæiske ritualtekster, og det fortsætter jeg med. Jeg samarbejder med en svensk lingvist, Niclas Burenhult, som er specialist i jahai fra vest-Malaysia, for af grunde ingen forstår har man nærmest de samme ritualer begge steder; hvis man ydmyger eller driller bestemte dyr, så bliver tordenguden vred og

sender et frygteligt uvejr. Det kan man kun stoppe på én måde, nemlig ved at snitte sig selv i foden, blande blodet med regnvand, lægge det på en fjer og kaste det op i luften mens man siger noget bestemt. Jeg har undersøgt rituallet grundigt og studeret teksterne, og nu tegner der sig et sammenhængende billede. Vi planlægger en publikation som kaster entydigt lys over fænomenet. I det hele taget arbejder jeg med penanernes sprog, og har bl.a. gang i en større lingvistisk registrering af deres måde at beskrive sanseindtryk på. Vi undersøger også deres begreber om rumlighed, det spatiale, og min opgave er at forstå en række religiøse fænomener i den sammenhæng. Det er virkelig svært, men jeg er kommet et godt stykke videre end hvad jeg har fremlagt i min bog fra 2016; *Regnskovens religion* (U Press). Det sker i samarbejde med en engelsk lingvist, Peter Sercombe og vores forskningsassistent. I ledige stunder arbejder jeg videre på min bog om hovedjagt og kraniekult på Borneo, men det er som om der hele tiden skal skrives noget andet først. De første 150 sider er dog i hus. Jeg har deltaget i forskellige seminarer og konferencer, og diverse bidrag har derfor ligget øverst i bunken. Af og til vender jeg også tilbage til mit gamle specialeområde, nye religioner og religiøse bevægelser i fortid og nutid. Det er altid sjovt! Siden min seneste bog, *Den kristne krop. Fem essays om kød, blod, hud og hår* (U Press, november 2018), har jeg udgivet følgende:

2018

“Ka Ule o Nānāhoa og ‘oki kaha ma‘i. Rituelle penisoperationer og en fallisk sten på Molokai, Hawaii’”, *Chaos – Skandinavisk tidsskrift for religionshistoriske studier* nr. 67 (I 2017): 45-66

“Uvidenhedens ideal. En bemærkning om kristen peccantisme, kulinarisk-infantiliserende soteriologi og Homo ignorantus”, *Chaos – Skandinavisk tidsskrift for religionshistoriske studier* nr. 66 (II 2016): 15-30

2019

“Interspecies Phylogenesis in Borneo’s Rainforest. Avian Divination Among the Eastern Penan: On the Bio-Religious Insertion of Animal Realities into Human Conditions”, i: Anders Klostergaard Petersen, Ingvild S. Gilhus, Luther H. Martin, Jeppe Sinding Jensen & Jesper Sørensen (red.), *Evolution, Cognition, and the History of Religion: a New Synthesis*, Leiden: Brill, s. 621-636

“Arkæologi, ‘etnografisk analogi’, klassisk lingvistik, deltagerobservation, Action-kamera og satellitbaseret GPS. De nomadiske jæger-samlers relative fravær i religionshistorisk forskning”,

Chaos – Skandinavisk tidsskrift for religionshistoriske studier nr. 70 (II): 109-120

“Homo loquens et religiosus”, *Chaos – Skandinavisk tidsskrift for religionshistoriske studier* nr. 69 (I): 5-12

“‘Jeg er en jaguar’ etc. Rituellet sprog som forvandlende kraft”, *Chaos – Skandinavisk tidsskrift for religionshistoriske studier* nr. 69 (I): 95-112

...og dette er på vej i 2019/2020

“Borneos hovedjægere? Hvad? Nogle personlige bemærkninger om intellektuel grådighed og samfundsrelevans”, i: Ulla Kallenbach og Sofie Kluge (red.), *Det historiske blik. En antologi om historiebrug og historisk metode*, Århus: Aarhus Universitetsforlag (20 s.)

“Being lost. Landscape, Troubling Spirits and Ritual Strategies Among the Eastern Penan”, *Hunter-Gatherer Research, Special Issue* (15 s.)

“The Aetherius Society: A Ritual Perspective”, i: Ben Zeller (ed.), *Brill Handbook of UFO-religions*, kap. 23 (20 s.)

“The Decline and Resilience of Eastern Penan Monsters”, i Yasmine Musharbash & Geir Pres-terudstuen (red.), *Monster Anthropology*, London: Bloomsbury Publishing, (20 s.)

“Immunitet og inflation. Et missionsramt folks reception af kristne forestillinger”, *Chaos – Skandinavisk tidsskrift for religionshistoriske studier*, 71 (21 s.)

“Jesus the Sectleader. A Comparative Perspective”, *Nova Religio, Special Issue* (red. Edward Irons og Milda Alisauskiene) (20 s.)

“Stramajbroderi og religionshistorie”, *Chaos – Skandinavisk tidsskrift for religionshistoriske studier*, 72 (22 s.)

Det sidste jeg har skrevet er altså en artikel på 20 sider, hvor jeg analyserer et sydsvensk, protestantisk stramajbroderi. Man kan mene at der er langt fra Borneos hovedjægere til sydsvensk husflid, men religionsfænomenologien tager ikke hensyn til den slags. Hvis jeg selv skal pege på én artikel som særlig relevant for studerende, så er det nok "Jeg er en jaguar". Den er ret god!

Fra d. 1.1.2020 og to år frem vil jeg, takket være en bevilling fra Kulturministeriet, være tilknyttet Museum Lolland-Falster som forskningsprofessor. Vi er ved at opbygge et projekt, hvor vi skal sammenligne jæger-samler kulturer fra stenalderen i Danmark (dvs. for ca. 6.000 år siden) med jæger-samlere i historisk tid og i nutiden. hensigten med denne "etnografiske analogi" er at benytte ting vi kan se (nutiden), til at danne hypoteser om en fortid, som vi kun kan se i fragmenter. Metoden er både usikker og problemfyldt, men vi gør forsøget og håber at det vil føre mere med sig i form af kommende forskningssatsninger. I de to år hvor arbejdet står på, vil jeg undervise og vejlede mindre end jeg plejer.

Satiresektionen

En-ikke-nærmere-defineret-frugt-fra-biblen-bladet

Om En-ikke-nærmere-defineret-frugt-fra-biblen-bladet:

Bladets nyheder er fiktive. Enhver lighed med virkelige personer og hændelser er fuldstændigt utilsigtet. Ligheden med Religionsvidenskab på Aarhus Universitets studentermagasin er ligeledes utilsigtet. Men ligheden med Jyllands-Postens RokokoPosten er dog tilsigtet.

Reportage fra Religionsstudiers Hyttetur – Et ikonografisk feltstudie

Gedekiddet Girard havde sneget sig med på Religionsstudiers hyttetur på redaktionens regning vel at mærke og uden vores vidende, og kunne på førstkommende redaktionsmøde fremlægge en billedserie med afslørende aktiviteter og kulturelt approprierende udklædning. Grundet personfølsomme data og af respekt for de deltagende har vi valgt ikke at bringe billederne, men derimod få Girard til at tegne hele forløbet. (Girard har måske – måske ikke – allieret sig med Johanne Kristine Eriksen fra 3. semester til at tegne seancen)

/Girard & Redaktionen/

- *Obliviate!*

[Sort skærm. Signalet er røget.]

Tilbage står spørgsmålene: Hvor langt vil de gå for forskningsstipendiatet? Og hvor loyale er de over for deres medforskere? Vil de spille med hovedet eller med hjertet?

Følg med i næste afsnit hvor endnu en deltager i nissekostume og flot lægmuskulatur tjekker ind.

/Girard/